

Mendelova univerzita v Brně
Agronomická fakulta
Ústav aplikované a krajinné ekologie

**Agronomická
fakulta**

**Mendelova
univerzita
v Brně**

/

Změny obce Halenkov od roku 1945

Diplomová práce

Vedoucí práce:

doc. RNDr. Antonín Vaishar, CSc.

Vypracoval:

Bc. Jan Hnilica

Brno 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci: „Změny obce Halenkov od roku 1945“ vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:.....

.....

podpis

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěl poděkovat doc. RNDr. Antonínu Vaisharovi, CSc. za trpělivost a shovívavost při zpracování mé diplomové práce. Dále chci poděkovat všem lidem z obce Halenkov za pomoc při hledání potřebných údajů a v neposlední řadě poděkovat celé mé rodině za podporu.

Abstrakt:

Tato diplomová práce pojednává o změnách v obci Halenkov od roku 1945. První část práce se zabývá vývojem českého venkova od roku 1945 se zaměřením na zemědělství a procesy s ním spojené tak jako poválečné konfiskace, pozemkové reformy, proces združstevňování, JZD a jeho úlohu, transformaci po roce 1989 a následně vstup do Evropské Unie. Druhá část se zabývá stručnou charakteristikou vybrané obce a následně vývojem obce Halenkov od roku 1945. V závěru je souhrn historického vývoje a jeho vliv na současný stav obce.

Klíčová slova: Halenkov, konfiskace, pozemková reforma, združstevňování, transformace

Abstract:

This final thesis deals with the changes of the village Halenkov since 1945. The first part features the history of Czech countryside since 1945 with the focus on agriculture and processes connected with the confiscation of the postwar period, land reform, collectivization process, the role of the unified Agricultural Cooperative, transformation after 1989 and joining the European Union. The second part features brief characterization of the selected village and development of village Halenkov since 1945. In the end is summary of historical development and its influence on current status of the village.

The key words: Halenkov, confiscation, land reform, collectivization, transformation

Obsah

1 ÚVOD.....	7
2 CÍL PRÁCE	7
3 ČESKÝ VENKOV OD ROKU 1945	8
3.1 Československo 1945 – 1948 – Třetí republika.....	8
3.1.1 Politický vývoj v letech 1945–1948 v okrese Vsetín	9
3.2 Pozemková reforma	10
3.2.1 Předválečná pozemková reforma.....	10
3.2.2 Poválečná pozemková reforma.....	11
3.3 Kolektivizace venkova	12
3.4 Jednotné zemědělské družstvo a jeho úloha.....	14
3.5 Transformace zemědělství po roce 1989.....	16
3.6 Zemědělství po vstupu do EU	18
4 CHRAKTERISTIKA ÚZEMÍ.....	21
4.1 Stručná charakteristika vybraného území.....	21
4.2 Lokalizace vybraného území	21
4.2 Biogeografické členění vybraného území.....	22
4.2.1 Poloha a základní údaje	22
4.2.2 Horniny a reliéf.....	22
4.2.3 Podnebí	23
4.2.4 Půdy	23
4.2.5 Hydrologie	23

5 VÝVOJ OBCE HALENKOV	24
5.1 Stručná historie obce do roku 1945.....	24
5.2 Vývoj v letech po roce 1945	26
5.2.1 Osvobození obce.....	26
5.2.2 Poválečný vývoj.....	27
5.2.3 Výstavba v obci	28
5.2.4 Obyvatelstvo obce.....	32
5.3 Vývoj v letech 1956 – 1965	Chyba! Záložka není definována.
5.4 Vývoj v letech 1966 – 1975	41
5.5 Vývoj v letech 1976 – 1985	Chyba! Záložka není definována.
5.6 Vývoj v letech 1986 – 1995	Chyba! Záložka není definována.
5.7 Vývoj v letech 1996 – 2005	Chyba! Záložka není definována.
5.8 Vývoj v letech 2006 – 2015	Chyba! Záložka není definována.
5 VÝSLEDKY A DISKUSE	Chyba! Záložka není definována.
6 ZÁVĚR	52
7 POUŽITÁ LITERATURA	53

1 ÚVOD

Při výběru tématu mě oslovila možnost zpracovat historický vývoj vybrané obce. Z tohoto důvodu jsem si vybral obec Halenkov a dostal jsem takto šanci se dozvědět něco víc o místě, kde jsem vyrůstal. O obec Halenkov jsem se zajímal již dříve a psal jsem o něm různé práce. Nyní jsem dostal příležitost zaměřit se na něj podrobněji.

V této práci se zaměřuji na vývoj v obci a to hlavně z hlediska vývoje zemědělství. K tomu se mi podařilo získat obecní kroniky a další užitečné materiály, z kterých jsem se dozvěděl spoustu dalších zajímavostí.

2 CÍL PRÁCE

Cílem této práce bylo v první části vypracovat rešerši ohledně historického vývoje českého venkova od roku 1945 se zaměřením na procesy s tím spojené. A to se týkalo poválečné konfiskace, pozemkové reformy, procesu združstevňování, JZD, transformace po roce 1989 a také vstupu do Evropské Unie.

V druhé části bylo za cíl vypracovat přehled o historickém vývoji obce Halenkov od roku 1945 s porovnáním s podobnými sídly a historickým vlivem na současnost na základě statistických dat, kronik a archivních dokumentů.

poválečné konfiskace, pozemkové reformy, proces združstevňování, JZD a jeho úlohu, transformaci po roce 1989 a následně vstup do Evropské Unie

3 ČESKÝ VENKOV OD ROKU 1945

První republika 1918 – 1938 – Vznik Československa je datován na 14.11.1918 a prvním prezidentem byl zvolen Tomáš Garrigue Masaryk. O pár měsíců později byla připojena Podkarpatská Rus a v roce 1920 vznikla země Moravskoslezská, která vznikla z dřívějších samostatných zemí Moravy a Slezska. Roku 1935 Tomáš Garrigue Masaryk opouští funkci prezidenta a jeho nástupcem se stává Edvard Beneš. Roku 1938 se Beneš uchyluje do emigrace v Londýně a byla vyhlášena pomnichovská Česko-Slovenská republika. Dne 15. března česká armáda bez boje kapitulovala a nastalo období nacistické okupace.

Druhá republika 1938 – 1939 – Vznikla po zániku první republiky na základě Mnichovské dohody. Německu byly podstoupeny sudety a oficiální název byl Česko-Slovenská republika. Druhá republika měla trvání pouhých 167 dní.

Protektorát Čechy a Morava – vznikl 16. března 1939, kdy Hitler na Pražském hradě vydal Výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava a skončil 9. května 1945.

3.1 Československo 1945 – 1948 – Třetí republika

Osvobození republiky v květnu 1945 se stalo historickou událostí, která se promítla v menší či větší míře do všech oblastí života společnosti. Jak v oblasti hospodářství, tak i politice a správy. Československo poté bylo dle jaltské koncepce rozdělení geopolitického vlivu přiděleno k Sovětskému svazu. S tím nadále souviselo rozdělení politické moci, které se ujímaly národní výbory složené ze čtyř politických stran: komunistické strany, československé strany sociálně demokratické, československé strany lidové a československé strany národně socialistické. Vznikl tak nový systém veřejné správy, kde se základními články staly národní výbory místní, okresní a zemské.

Začátky po osvobození byly náročné. Válkou byl postižen průmysl, zemědělství, zásobování a mnoho dalšího a tak tato doba byla naplněna úsilím o odstranění válečných škod snahou o obnovení výroby. Z průmyslové výroby byl nejvíce postižen lehký

průmysl, v zemědělské výrobě nedošlo k osetí části zemědělské půdy a také se projevil nedostatek hospodářského zvířectva. Problémem také bylo zásobování základními potravinami, což se nakonec podařilo díky přidělovému systému. Odstranění problému se zásobováním záviselo také hlavně na obnovení ochromené dopravy. V důsledku války byly poničené železniční tratě, silnice i mosty, které ničila německá armáda při ústupu. Opravy probíhaly za účasti ženistů sovětské armády a 1. Československého armádního sboru v SSSR za účasti místního obyvatelstva.

Okamžitě po osvobození začalo docházet v rámci tzv. revoluční spravedlnosti k trestání osob německé národnosti a kolaborantů. Osoby německého původu byly soustřeďovány do internačních táborů a využívány k odstraňování poválečných škod, pohřbívání mrtvých německých vojáků a dalším pracím pro veřejnou správu a soukromé firmy. Pokud tyto osoby nebyly později předány k soudnímu řízení, tak byly do roku 1946 odsunuty do Německa.

Brzy po osvobození se podařilo národním výborům obnovit fungování veřejné správy. Byly obnoveny jak okresní, tak místní školní výbory, jež nahradily za okupace zrušené školní rady. Díky nim byly školy upraveny tak, aby mohlo být zahájeno vyučování na všech školách.

3.1.1 Politický vývoj v letech 1945–1948 v okrese Vsetín

Politický vývoj v letech 1945–1948, který zpočátku charakterizovala radost z osvobození a budovatelské nadšení, měl i druhou stránku – narůstající rozpory v Národní frontě, zejména pak mezi komunisty na straně jedné, stranou lidovou a stranou národně-socialistickou na straně druhé. Situace se přiostrčila v souvislosti s volbami r. 1946. Na sledovaném území, tj. na území nynějšího okresu Vsetín od celkového počtu 64 829 voličů získala Čs. strana lidová 21 652 hlasů, tj. 33,4 %, Komunistická strana Československa 18 974 hlasů, tj. 29,27 %, Čs. sociální demokracie 12 828 hlasů, tj. 19,8 % a Čs. strana národně socialistická 10 323 hlasů, tj. 15,92 %. Bílých lístků, které měly vyjádřit nesouhlas s navrženými kandidáty, bylo odevzdáno jen 1,5 %. Ve volbách by tedy zvítězila Čs. strana lidová, která získala nejvíce hlasů na Valašskomeziříčsku a v jižní části sledovaného území, tj. v obcích v okolí Horní Lidče. V soudním okrese Rožnov pod Radhoštěm od celkového počtu voličů 12 097 získali lidovci 4 443, komunisté 3 707, sociální demokraté 2 164 a národní socialisté 1 175 hlasů. V soudním okrese Valašské

Meziříčí od celkového počtu 19 191 voličů získali lidovci 6544, komunisté 4 808, sociální demokraté 3 940 a národní socialisté 3 827 hlasů. V tehdejších okrese Vsetín od celkového počtu 27 812 voličů získali komunisté 9 516, lidovci 7 117, sociální demokraté 6 019 a národní socialisté 5 058 hlasů. Na základě výsledků voleb byly rozděleny mandáty v místních a okresních národních výborech. Předsedou ONV Valašské Meziříčí se stal lidovec Viktor Martinek, předsedou ONV Vsetín sociální demokrat František Brandl. Na vsetínském okrese byli komunističtí starostové v 18 z 25 obcí a v okrese Valašské Meziříčí pouze v 8 ze 47 (NEKUDA, 2002).

Dvouletý plán obnovy vyhlášený 28. října 1946 pro léta 1947–1948 sledoval především odstranění následků války, zvýšení průmyslové výroby o 10 % nad předválečný stav a zvýšení životní úrovně obyvatelstva. Do řady obcí bylo rozšířeno telefonní spojení a provedena elektrifikace. Ve většině ukazatelů byl dvouletý plán splněn. Tento plán schválený Ústavodárným národním shromážděním si později přisvojila komunistická strana (NEKUDA, 2002).

3.2 Pozemková reforma

Pozemková reforma v Československu se dělí na dvě hlavní období. Prvním obdobím je tzv. „Předválečná pozemková reforma“, která probíhala v letech 1918 – 1938 tedy za první republiky. Druhé období nastává po druhé světové válce a to v květnu 1945 a nazývá se tzv. „Poválečná pozemková reforma“. Toto období následně končí o čtyři roky později v roce 1949.

3.2.1 Předválečná pozemková reforma

Začíná brzy po 28. říjnu 1918 nově zrozeném státě. Bohužel nebyla zcela dokončena ještě ke všemu nebyla provedena správně. Zemědělci byli nespokojeni a cítili se okradeni jelikož zabraná půda připadla velkostatkářům anebo byla rozkradena. Celé toto období jednoho velkého krachu završila mnichovská kapitulace v roce 1938, následná okupace v březnu 1939 a druhá světová válka.

3.2.2 Poválečná pozemková reforma

Druhá pozemková reforma tzv. poválečná začíná po skončení druhé světové války v roce 1945. Lidově demokratický režim zahájil novou zemědělskou politiku jehož hlavním cílem bylo dokončit pozemkové reformy, které nebyly před válkou dokončeny.

Poválečná pozemková reforma se zpravidla dělí na tři části:

- V první fázi probíhala hlavně konfiskace, rozdělení a osídlení půdy zrádců, Němců a Maďarů. Tato fáze byla zahájena v květnu 1945 díky dekretům prezidenta Beneše a trvala přibližně dva roky. Hlavním dekretem byl dekret č. 12 ze dne 21. června 1945, o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa. Toto platilo pouze pro území Čech. Na Slovensku pak bylo nařízení Slovenské národní rady č. 104 ze dne 23. srpna 1945. Toto období představovalo tzv. očistu československé půdy od nepřátel a zrádců.
- V druhé fázi probíhala revize první, předválečné reformy. K tomu byl vydán zákon z 11. července 1947 č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy. Tento zákon byl v podstatě stejný jako za předválečné pozemkové reformy což umožňovalo v jejím pokračování a dopracování. V této části se snažili odčinit veškeré křivdy, které se udály za předválečné reformy. Revize předválečné pozemkové reformy měla být provedena do podzimu 1948, tak aby na ni mohli zemědělci už normálně hospodařit a hlavně zasít. Revisní komise byla svolána 14. ledna 1948 ministerstvem zemědělství. Hned poté začala usilovně pracovat a již na začátku února byla dokončena revize a pozemková úprava na majetcích jako arcibiskupství olomoucké nebo panství Schwarzenberské.
- A v poslední fázi probíhala samotná nová pozemková reforma. Hospodářství jsou zmenšována na maximální výměru o 50 ha pro jednu rodinu. Tímto bylo omezeno velké vlastnictví pozemků v rukou soukromníků, dále bylo omezeno používání námezdních sil a likvidován spekulativní pronájem půdy.

Ve výsledku vzniklo to, že zmizela velká hospodářství a také zmizely církevní majetky o velkých rozlohách.

3.3 Kolektivizace venkova

Kolektivizací se označuje dění na venkově v Československu v 50. letech, přesněji 1949 – 1960. Kolektivizace byla jednou z hlavních událostí v československých dějinách, která změnila jak majetkovou, tak sociální strukturu venkova. Mimo drsné sociální změny přinesla kolektivizace i velké škody lidské a mravní, zničení mnoha životů a nespočet osobních tragédií. V roce 1949 pracovalo v soukromém sektoru zemědělství okolo 60 tisíc námezdních pracovníků. V roce 1954 to bylo již pouhých 2942 pracovníků. Ve vrcholné fázi kolektivizace v rámci akce „Kulak“ bylo násilně přesídleno tisíce rolnických rodin a od října 1951 do srpna 1953 to bylo téměř až 4000 přesídlených rodin. Na počátku kolektivizace existovalo v Československu 35 159 usedlostí zařazených do kategorie středních hospodářství (20 – 50 ha). Jejich majitelé hospodařili na výměře 1 032 992 ha. Osm let později, v roce 1957 se tímto způsobem živilo již pouze 1 251 usedlostí s celkovou výměrou 29 881 ha (BLAŽEK, 2008).

Vláda propagovala to, že je třeba provést socializaci vesnice a zemědělství. To mělo být provedeno združstevňováním zemědělství cestou zakládání výrobních zemědělských družstev. Zde je patrné, že proces kolektivizace byl ztotožňován s družstevnictvím, jež mělo v zemi dlouhou tradici. Jenomže tyto pojmy se od sebe výrazně liší: združstevňováním dochází k vytváření samostatných a samosprávných organizací, které se chovají jako samostatné hospodářské subjekty, kdežto kolektivizace zavádí do zemědělství centrálně administrativní systém. Odezva rolníků byla nevalná, jelikož měli strach, aby nezačaly vznikat kolchozy jako v Sovětském svazu. Komunisté se snažili tyto obavy vymítnout a dokonce Klement Gottwald ve svém projevu z 29. února 1948 na Václavském náměstí prohlásil: *„Jednoduše chceme, aby vám už nikdy nikdo nemohl lhát o tom, že se u nás budou dělat kolchozy. Napříště pamatujte, že každý, kdo k vám přijde s takovým šušmáním na vesnici, patří k záškodníkům a rozvratníkům, které jsme právě z našeho veřejného života vyhnali a žeňte ho také svinským krokem!“* (Blažek, 2008, s.121).

Podobná prohlášení v různých komunistických propagačních materiálech a médiích měla za úkol veřejnost pouze dezorientovat a uchlácholit před urychleným nástupem kolektivizace. Cílem této dezorientace byli hlavně drobní a střední zemědělci. S bohatšími zemědělci se do kolektivizace původně nepočítalo, než si komunisté uvě-

domili, že právě tito zemědělci vlastní většinu půdy, která je pro kolektivizaci potřebná. A tak vznikla kampaň proti těmto zemědělcům s cílem dokázat, že oni jsou ti vykořisťovatelé a sabotéři zemědělské výroby.

Pro nepohodlné rolníky tak po vzoru Sovětského svazu komunisté přišli s výrazem „kulak“. Avšak aby toho nebylo málo tak ještě přidali výraz „vesnický boháč“. Přitom jak „vesnický boháč“ tak i „kulak“ byl specifikován velmi obšírně. Do této kategorie spadali všichni ti zemědělci jež vlastnili půdu s výměrou větší než 20 ha, ale pokud bylo hospodářství v pícninářské oblasti, tak stačilo 15 ha, v obilnářské oblasti 10 ha a v řepařské pouhých 8 ha výměry půdy. To nebylo ale vše. Kulakem mohl být i zemědělec s menší výměrou pokud provozoval nějakou živnost (hostinec, řeznictví, ...) nebo vlastnil speciální technická zařízení (závlahová zařízení, sušárny chmele, ...) nebo se zaměřil na takovou výrobu, kde potřeboval námezdní sílu (vinařství,).

Teď měli komunisté dva výrazy „kulak“ a „vesnický boháč“, které se uchytily a začaly rozvracet vztahy mezi zemědělci a hlavně vzrůstala žárlivost a nenávisť k větším bohatším zemědělcům. Nyní mohla nastat doba utlačování.

Metody utlačování:

- Jedna vycházela ze zákona 139/1947 Sb. O rozdělení pozůstalosti se zemědělskými podniky a zamezení drobení zemědělské půdy.
- Další byl scelovací zákon č. 47/1948 Sb. Ten poskytoval právní podklad pro hospodářsko-technické úpravy půdy (tzv. HTÚP) a scelování pozemků pro JZD vyšších typů.
- Neméně cenná metoda bylo uvalení pachtu nebo nucené správy podložené zákonem č. 55/1947 Sb. Dle tohoto zákona mohla být odebrána půda těm hospodářům, kteří neplnili „jednotný hospodářský plán“.

Tyto metody byly mnohdy tak drastické, že hospodáři odevzdávali svou půdu dobrovolně. To ale vládnoucímu režimu nestačilo. Komunistická strana měla strach, že právě kulaci, kteří se dostanou mezi členy JZD je mohou zničit zevnitř a tak tito sedláci nebyli za žádných okolností přijímáni mezi členy. Toto opatření také nebylo dostatečné. Komunisté měli až takový strach, že tzv. „vesnické boháče“, kteří již odevzdali svou půdu, se snažili přestěhovat tak, aby nezůstali ve svých původních bydlíštích.

V roce 1951 přistoupili na ještě tvrdší přístup. Ne jen, že zahájili nucený výkup velké mechanizace (traktory, stroje, ...) od sedláků, ale také dle nového pokynu z vyšších míst se za odebranou mechanizaci nevyplácely žádné peníze. K tomu ještě mohlo JZD přednostně využívat i zbylou menší mechanizaci těchto sedláků. Dále zákaz poskytování investičních a provozních úvěrů hospodářstvím nad 20 ha výměry půdy se od poloviny roku 1950 začalo vztahovat i na hospodářství s menší výměrou půdy.

Jedna z nejtvrdějších metod likvidace hospodářů byly dodávkové úkoly, které byly předepsány směrnicemi KSČ. Každý hospodář tak ze svých pozemků musel odvádět dávky v množství daném směrnicí.

Neustálý boj proti „kulakům“ byl způsoben připisováním veškerých problémů v zemědělství na jejich konto.

Veškeré tyto akce a donucování měly přinutit zemědělce aby dobrovolně vstoupili do JZD a zbavili se tak problémů.

Nicméně v celospolečenském kontextu se kolektivizace projevila jak v likvidaci selského stavu, tak i ve zničení tradičních hodnot na venkově, což je patrné dodnes (BLAŽEK, 2008).

3.4 Jednotné zemědělské družstvo a jeho úloha

Jednotné zemědělské družstvo zkráceně JZD je označení zemědělského družstva za dob socialismu v Československu. V té době se ve velké míře propagovala socializace vesnice a zemědělství. Toho se mělo dosáhnout združstevňováním zemědělství cestou zakládání zemědělských družstev u nás nazývaných Jednotné zemědělské družstvo. Tyto družstva začaly vznikat v dobách nucené kolektivizace.

První návrh zákona o jednotných zemědělských družstvech byl podán v prosinci roku 1948 a o chvíli později, přesně 23. února 1949 byl tento zákon po menších úpravách schválen.

Tedy podle zákona č. 69/1949 Sb., o jednotných zemědělských družstvech mělo JZD nahradit všechny stávající typy družstev mimo družstva spotřebního, řemeslnického a bytového. Takže pokud se v obci nacházelo více než jedno družstvo, tak po vydání

schválení tohoto zákona se musely spojit do jednoho. JZD tak přebíralo vše po ostatních družstvech (majetek, závazky, atd.).

Zakládání družstev bylo rozděleno na tři části: Prvně se měly zakládat v obcích, kde byly strojní družstva. Poté v obcích, kde již nějaké družstva byla a nakonec v obcích, které žádné družstva nemají, ale požádají o jejich založení.

Další fází zakládání bylo zvolení politicky spolehlivého instruktora, který poté dával informace místním komunistickým organizacím. Poté byla Jednotným svazem českých zemědělců (JSČZ) a okresní družstevní radou svolána schůze místních členů družstev, kde jim bylo vysvětleno o čem je JZD a jaké jsou jeho výhody.

Zakládání JZD se neseťkalo s ohlasem a na propagačních schůzích vznikaly buď nepokoje, kdy instruktora napadli slovně, fyzicky nebo ho dokonce vyhnali z obce nebo zemědělci na schůze vůbec nepřišli případně odcházeli když se začalo projednávat JZD. Málo kdy se instruktoři setkali s ohlasem. Nejvíce úspěchu měli v pohraničních oblastech, kde byli horší podmínky pro obhospodařování půdy a místní zemědělci v JZD viděli záchranu a pomoc.

Samotné založení družstva nebylo nic složitého. Založil se přípravný výbor, kde bylo pět až deset členů, jež byli vybráni ze stávajících členů zemědělských družstev. Ti vytvořili seznam existujících družstev a jejich členů, kteří byli ochotni vstoupit do nového JZD a ten byl poté odeslán na schválení. Po schválení bylo nové družstvo zapsáno do soudního rejstříku družstev a členové stávajících družstev automaticky převedeni jako členové nově vzniklého JZD. V případě nezájmu o vstup do JZD měli možnost do určité doby požádat o vystoupení z družstva.

Postupným vývojem se družstva rozdělila na čtyři typy:

I. typ JZD – také nejstarší. Započalo sdružování zemědělců, kteří ale stále obdělávali svá pole. Tento typ spočíval pouze ve vzájemné výpomoci při zemědělských pracech, kdy využívali svou vlastní mechanizaci, případně si mechanizaci vypůjčili z družstva. Pozemky zůstaly zachovány i s mezemi a hospodář si ponechal celou svou úrodu.

II. typ JZD – začalo se zvětšováním ploch, čehož se dosáhlo rušením hranic pozemků a rozoráváním mezí. V této fázi byla ještě živočišná výroba zvlášť. To zna-

mená, že hospodářské zvířata stále patřila svým majitelům. Naopak rostlinná výroba už byla společná. Tzn. že úroda se rozdělovala podle velikosti vložené půdy. Navíc již byly zavedeny povinné účasti na zemědělských pracích a povinné poskytování zemědělských strojů.

III. typ JZD – je charakteristický společnou rostlinnou a živočišnou výrobou. Zemědělci jsou odměňováni na základě počtu pracovních jednotek odpracovaných pro družstvo a jen malá finanční částka za poskytnutou půdu.

IV. typ JZD – je znám svozem dobytka do společných stájí, výkupem strojů, scelováním pozemků a vytvářením tak velkých lánů. Odměňování členů probíhá už pouze na základě pracovních jednotek. Nemají tedy již žádné právo na finanční náhradu. V této fázi tedy se přešly veškeré družstva pod správu státu.

Po zániku socialismu zůstala JZD družstva s tím, že pouze změnily svůj název nebo přešly do soukromého vlastnictví, případně se z nějakých důvodů rozpadly a zůstaly po nich akorát prázdné budovy a vzpomínka na kolektivizaci. Takovým příkladem jsou například velkokapacitní kravíny, které zásadním způsobem změnily tvář venkovské krajiny. Teď buď chátrají nebo se z nich v lepším případě staly výrobní haly (ÚSTR, 2014).

3.5 Transformace zemědělství po roce 1989

Po roce 1989 byla velká snaha navrátit co nejvíce zemědělské půdy do soukromých vlastnictví. Tento snaha byla zprostředkovávána dvěma metodami a to – privatizací nebo restitucemi. Jak restituce tak privatizace byly provázeny řadou zákonů.

Vybrané restituční zákony:

Zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd. Tento zákon byl prvním, který začal restituce a tedy navrácení majetku řešit. Vracel se majetek jak fyzickým tak i soukromým právnickým osobám, kterým bylo odňato vlastnické právo jak k movitým, tak i nemovitým věcem.

Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. Cílem tohoto zákona bylo zmírnit některé následky majetkových a jiných křivd vzniklých v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990. Zákon obsahuje seznam případů, které nemá v působ-

nosti řešit a týká se to tedy křivd, které spadají pod jiné zákony (např. zákon č. 403/1990 Sb.). Dále se tímto zákonem nemohly restituovat zemědělské pozemky, lesní pozemky a také vodní plochy. Zákon stanovoval dva možné způsoby náhrady křivd. Prvním způsobem bylo vydání restituované věci. Druhým způsobem byla finanční náhrada za restituovanou věc a to tehdy pokud restituovanou věc nebylo možné vydat.

Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (tzv. zákon o půdě). Tento zákon byl zaměřen výhradně na restituci pozemků a movitých věcí se dotýkal pouze okrajově. Řešilo se tedy:

- půda tvořící zemědělský půdní fond i lesní půdní fond
- hospodářské budovy, obytné budovy a další budovy jež dříve patřily k hospodářské usedlosti
- obytné a hospodářské stavby aktuálně sloužící zemědělské a lesní výrobě, případně stavby sloužící vodnímu hospodářství
- další zemědělský majetek

Dalšími zákony byly:

Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku.

Zákon č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi)

Zákon č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí

Privatizační zákon:

Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby. Buď to se zakládaly akciové společnosti nebo probíhaly přímým převodem.

Transformace zemědělství po roce 1989 probíhalo ve dvou hlavních etapách:

První probíhala v letech 1989 až do roku 1995. V tuto dobu byla dokončena velká část privatizace a restitucí. Dále změny v dotačním systému a cenový šok na trhu potravin ovlivnily ceny zemědělských produktů což způsobilo okamžitý pokles spotřeby. Z toho důvodu se snížila intenzita zemědělství což vedlo k šetrnějšímu způsobu obhospodařování, hlavně v množství používaných hnojiv a chemikálií.

Druhá etapa byla mezi lety 1996 a 2004. V této fázi došlo k dokončení většiny restitucí a nárůstu rozdílu mezi vlastníky zemědělské půdy a jejich uživateli. Z důvodů velké vzdálenosti, věku nebo nezájmu, nezačala většina lidí, kterým byla v restitucích vrácena půda, hospodařit, ale půdu poskytla místním zemědělským podnikům za symbolickou cenu. Začíná se zabírat zemědělská půda v okolí měst z důvodu výstavby různých skladových center, rodinných domů, obchvatů a podobně.

Dále transformace českého venkova a zemědělství probíhá od roku 2004 a to dnem připojení České Republiky k Evropské unii.

3.6 Zemědělství po vstupu do EU

Česká republika se stala plnoprávným členem Evropské unie dnem 1. května 2004 a od této doby české zemědělství prodělalo obrovské změny. Za prvé se ČR stala součástí jednotného trhu EU a za druhé se začala řídit Společnou zemědělskou politikou.

Společná zemědělská politika (SZP) anglicky Common Agricultural policy (CAP) je jednou z nejstarších politik. Vznikla jako reakce na tehdejší poválečnou situaci, kdy západní Evropa byla závislá na dovozu potravin, které v té době byly strategickou surovinou. SZP je tedy zaměřena hlavně na zajištění produkce potravin a jejich následný export, zajištění zabezpečení zemědělců a rozvoj zemědělství a venkova. Její struktura je charakterizována již v roce 1957 a to Římskou smlouvou, která také stanovila cíle této politiky jež byly schváleny i Lisabonskou smlouvou.

Tři základní principy společné zemědělské politiky:

- Vytvoření společného trhu – tzv. jednotný trh pro zemědělské výrobky bez celních bariér a národních dotací
- Zvýhodnění zemědělské produkce Unie před zahraničními výrobky - zemědělský sektor začal být chráněn vysokými cly na dovážené zboží, což vlastně zvy-

šovalo jeho cenu a současně se začal finančně podporovat export tak, aby se zvýšila konkurenční schopnost na zahraničních trzích.

- Finanční solidarita – znamená, že náklady na společnou zemědělskou politiku jsou hrazeny ze společného rozpočtu a o zemědělské politice rozhodují orgány Unie.

Postupem času se společná zemědělská politika vyvíjela a prošla několika reformami a proměnami.

McSharryho reforma – tato reforma přišla z důvodu zastaralosti několika opatření a také z důvodu rozhovorů o liberalizaci světového obchodu jež probíhaly v letech 1986 až 1994. Byla přijata v roce 1992 a výsledkem bylo omezení dotací vázaných na velikost výroby, posílení dotací a podpor jež se týkaly přímo výrobních faktorů a tak mohly plynout přímo k výrobcům. Poskytování dotací v oblasti pěstování obilnin bylo založeno na podmínce, že zemědělci nechají část orné půdy ležet ladem. Touto reformou bylo ovlivněno hlavně pěstování obilnin a produkce hovězího masa a to z důvodu vysokých nákladů SZP v těchto sektorech (EAGRI, 2015).

Agenda 2000 – přes veškerou snahu McSharryho reformy byly výdaje SZP nestále stále vysoké a tak v červenci 1997 Komise představila komplexní materiál „Agenda 2000 – Za silnější a širší Evropu“. Po přijetí tato reforma pomohla omezit intervence na trhu a to snížením intervenčních cen. Základní pilíře Agendy 2000:

- Zachování zemědělství na co největší ploše,
- rozvoj multifunkčního zemědělství,
- zajištění existence životaschopných zemědělských podniků,
- hlubší propojení zemědělství s rozvojem venkova.

Mid-term Review – cílem této akce z roku 2003 bylo zvýšení konkurenční schopnosti zemědělství, přechod z podpor na výrobek na podpory producentovi, větší důraz na ochranu životního prostředí, jakost potravin a welfare neboli pohodu zvířat. Podle této reformy by se měl zemědělec začít rozhodovat co bude produkovat podle poptávky trhu a společnosti (EAGRI, 2015).

Kontrola funkčnosti Společné zemědělské politiky (tzv. health check) – v roce 2008 se státy EU shodli na návrhu změn v SZP. Konkrétně to jsou:

- sazba povinné modulace
- úplné vyloučení zemědělských podniků s platbou od 100 tisíc do 300 tisíc EUR z progresivní modulace
- dodatečná progresivní modulace u podniků s platbou nad 300 000 EUR
- míra financování modulovaných prostředků ze zdrojů EU
- rozšíření podpory citlivých oblastí zemědělství
- možnost financování opatření v rámci programu rozvoje venkova z dodatečně modulovaných prostředků

K prosazování cílů v období 2007 až 2013 slouží tzv. Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD), který zároveň slouží jako finanční nástroj podpory komplexního rozvoje venkova pro všechny státy EU, které si vypracovaly vlastní Programy rozvoje venkova na období 2007 – 2013.

Další reforma SPZ byla schválena v roce 2013. Jelikož její zavedení mělo trvat až půl roku, tak bylo rozhodnuto, že v roce 2014 budou ještě platit pravidla jako dříve a nová zemědělská politika vstoupí v platnost od 1. ledna 2015. V listopadu 2013 byl Evropským parlamentem stanoven finanční rámec pro SPZ na dalších sedm let a poslanci tak přijali návrh nařízení o Víceletém finančním rámci EU na období 2014 – 2020 (EAGRI, 2015)

Schválením této reformy přetrvaly některé kvótové systémy. Český zemědělec pozná změnu na přímých platbách (tedy u dotací poskytovaných zemědělským podnikům). Dále by se měli zvýhodňovat malé podniky a velkým podnikům by se měli dotace krátit. Nyní nastává problém, že spousta českých podniků je v průměru mnohem větší než ostatní podniky v Evropské unii. No politika se snaží podporovat pouze aktivní zemědělce a zařízení jako letiště či sportovní kluby vyřadit ze seznamu dotací. Další změna se týká ekologického chování. Nyní přímé platby budou moci využít pouze ti, kteří budou plnit ekologizační opatření (diverzifikace plodin, zachování trvalých travních porostů) (VLÁDA ČR, 2015).

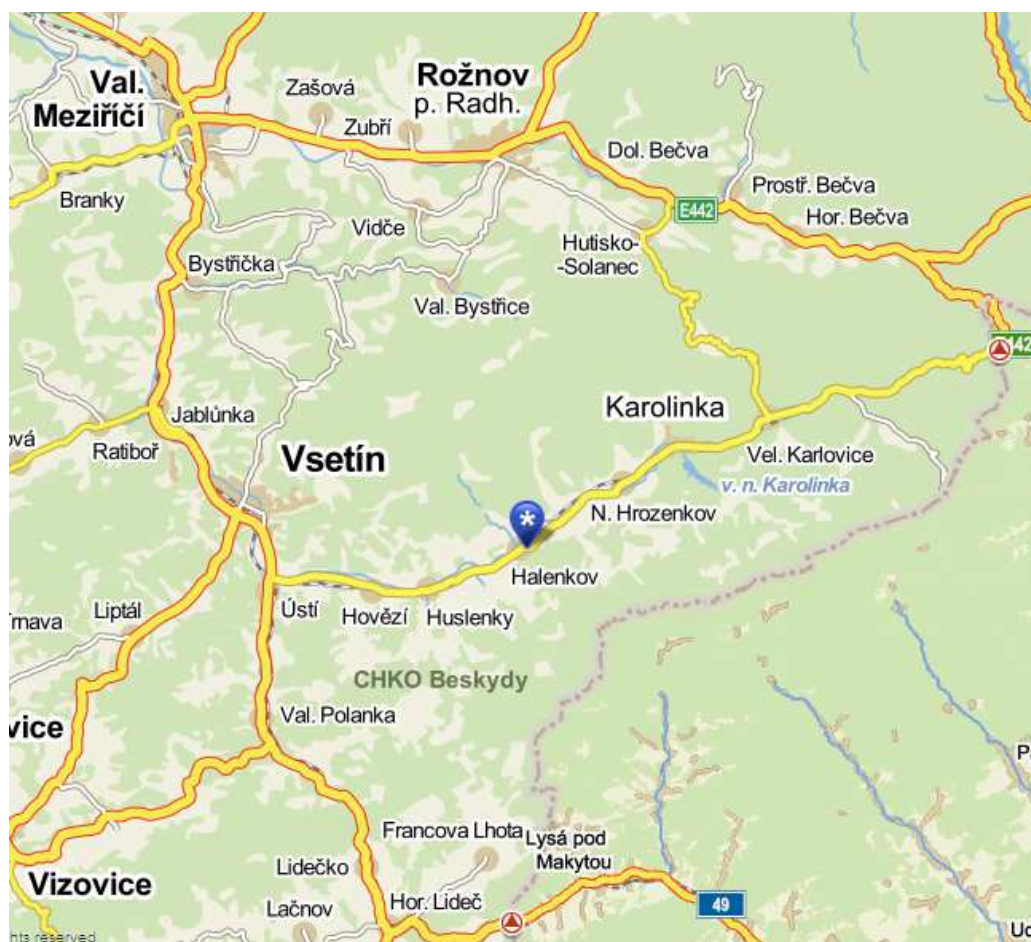
4 CHRAKTERISTIKA ÚZEMÍ

4.1 Stručná charakteristika vybraného území

Obec Halenkov je začleněna územně pod okres Vsetín, který náleží pod Zlínský kraj. Příslušnou obcí s rozšířenou působností je rovněž okresní město Vsetín. Obec Halenkov se rozkládá asi dvanáct kilometrů východně od Vsetína. Dle regionálního turistického členění patří do oblasti Beskydy – Valašsko, Horní Vsacko. Osídlení této středně velké obce dosahuje zhruba počtu 2425 obyvatel. Protéká zde Vsetínská Bečva.

Obec Halenkov leží v průměrné výšce 425 metrů nad mořem. Tato výška je určena ve středu obce na jedné z nejstarších budov a to konkrétně na Farním kostele Povýšení sv. kříže. První zmínku o obci nalezneme již v historických pramenech z roku 1654.

4.2 Lokalizace vybraného území

Mapa 1 - Lokalizace obce Halenkov (www.mapy.cz)

4.2 Biogeografické členění vybraného území

4.2.1 Poloha a základní údaje

Bioregion leží na severovýchodní Moravě a částí zasahuje na Slovensko. Zabírá geomorfologický celek Javorníky, východní část celku Hostýnsko – Vsetínská hornatina a severní výběžek Vizovické vrchoviny. Plocha bioregionu v ČR je 812 km².

Bioregion je tvořen dlouhými horskými hřbety s řadou rozsoch na pískovcovém flyši. Hostí typickou západokarpatskou biotu bukového lesa převážně 5. vegetačního stupně, do níž od severovýchodu pronikají horské prvky. Vegetaci tvoří květnaté bučiny, s ostrovy acidofilních horských bučin. Flóra je celkově bohatá. V lesích je charakteristické velké zastoupení jedle a to až do dnes. Typická jsou společenstva horských luk a pastvin. Netypická část je tvořena nižší Rožnovskou kotlinou a údolím Bečvy pod Vsetínem s dubohabrovými háji, které přechází k Hranickému bioregionu. Přechodnou zónou je i jižní výběžek bioregionu, zčásti ovlivněný průnikem některých prvků z Pováží. V lesích dnes převažují kulturní smrčiny se zbytky jedlových a javorových bučin, mimo les dominují horské louky a pastviny (CULEK, 1996).

4.2.2 Horniny a reliéf

Bioregion budují slepence, pískovce a jílovce soláňského, zlínského a belovežského souvrství račanské jednoty. Na severním okraji se táhne úzký lem pestré stavby, v němž ojediněle vystupují útržky jurských vápenců. Z pokryvů převládají svahoviny, v údolích při okraji sedimenty rázu sprašových hlín a menší plochy říčních štěrků z flyšového materiálu. Reliéf je tvořen vysokými, ale zaoblenými horskými hřbety Vizovických a Vsetínských vrchů a Javorníků protaženými ve směru VSV – ZJZ. Hřbety mají řadu velkých bočních rozsoch. Mezi těmito hřbety jsou vyvinuta široká údolí (Vsetínská a Rožnovská Bečva, Senice), časté jsou kotliny podél říčních toků. Přítoky stékajících z hřbetů mají naopak údolí zaříznutá a asi 150 – 200 m hluboká. Na pískovcové vrstvy, zejména ve Vsetínských vrších, se váže řada skalních útvarů (např. na Klenově u přehrady Bystřička, Medůvka). Nejrozsáhlejší skalní město tvoří Pulčínské skály. V bioregionu se vyskytují podzemní pseudokrasové tvary, např. v údolí Kobylská u Karolinky nebo jeskyně na vrcholu Kopce nedaleko Lidečka. Charakteristické jsou štěrkové nivy toků, časté jsou sesuvy (CULEK, 1996).

Dle výškové členitosti má reliéf charakter převážně ploché (vyjímečně až členité) hornatiny s členitostí 300 – 450 (- 480) m. Pouze kotlinová údolí mají charakter členité vrchoviny s členitostí 200 – 300 m. Nejnižším bodem je údolí Bečvy u Valašského Meziříčí – asi 300 m, nejvyšším v ČR Malý Javorník – 1019 m, na Slovensku pak Velký Javorník – 1071 m. Typická nadmořská výška bioregionu v ČR je 360 až 920 m (CULEK, 1996).

4.2.3 Podnebí

Dle Quitta leží kotliny v nejchladnější mírně teplé oblasti MT 2, převážná část území se nachází v chladné oblasti CH 7 a vyšší hřbety v CH 6. Podnebí je teplejší a sušší než v Moravskoslezských Beskydech: Bystřička (přehrada) 7,4 °C, 768 mm; Vsetín 8,0 °C, 888 mm; Rožnov 7,5 °C; Lidečko 903 mm; Velké Karlovice 1057 mm. Hřbety mají srážky až 1100 mm a teploty na nich klesají k 5 °C. Projevuje se mírný srážkový stín za Hostýnskými vrchy a vyšší kontinentalita území. Široká údolí jsou poměrně teplá a představují cesty šíření teplomilné vegetace (CULEK, 1996).

4.2.4 Půdy

V bioregionu zcela převažují silně kyselé (dystrické) kambizemě, které na nejvyšších vrcholech Javorníků přecházejí až do kambizemních podzolů. Úpatí svahů a nižší vrchoviny pokrývají kyselé typické kambizemě, často též pseudoglejové nebo oglejené. Pouze v údolích Bečev se vyskytují ostrovy typických a pseudoglejových kambizemě. V Rožnovské brázdě jsou i větší plochy primárních pseudoglejů. Hydro-morfnní a vodou ovlivněné půdy převažují v severozápadní části bioregionu, kde navazují na obdobné půdy v Hranickém bioregionu. Nivy mají relativně velký rozsah, zvláště podél obou Bečev. Jsou na nich vyvinuty typické fluvizemě, ovšem s velkým obsahem pískovcového štěrku a písku (CULEK, 1996).

4.2.5 Hydrologie

Hydrograficky patří oblast do úmoří Černého moře, pouze několik hektarů svahů nejvyšší hory Vysoká (1024 m n. m.) spadá do úmoří Baltského moře v povodí řeky Ostravice. Celá východní část je odvodňována Vsetínskou Bečvou a Rožnovskou Bečvou, na které je vybudována přehrada Horní Bečva. Další význačné toky jsou Juhyně, Bystřička a Dřevnice s nádrží Slušovice (CULEK, 1996).

5 VÝVOJ OBCE HALENKOV

5.1 Stručná historie obce do roku 1945

Vznik obce souvisí se založením místního pasteveckého dvora jehož majitelem byl Mikuláš Pázmány. Ten položil základy hospodářství na tzv. „zadních horách“ což v té době byla nejvýchodnější část obce Hovězí, ale nikdy jej nedokončil, protože své panství na jaře roku 1652 prodal novému majiteli a to hraběti Jiřímu Illésházymu. Jiří Illésházy byl uherský šlechtic pocházející ze Žitného ostrova. Nový majitel dvůr dostavěl a rozhodl se pro něj vytvořit novou vesnici. Ta měla již v roce 1653 přibližně vytyčené hranice, ale oficiálně vznikla až v roce 1654. Novou vesnici hrabě Illésházy pojmenoval po své jednané dceři Heleně. Obec tedy byla nazývána Helenkov nebo Helenovice. Jméno Halenkov bylo podle nejstarších dokumentů přijato postupem času až okolo roku 1718.

V době vlády rodiny Podstatské na Hovězí panovaly neustále spory o hranice mezi Helenkovským statkem a statkem z Hovězí. Poddaní z Helenkova si v květnu roku 1699 stěžovali, že jim jsou násilím odebírány pozemky, na kterých se pak usazují poddaní ze statku Hovězí. V prosinci 1699 byly nové stížnosti na nepřiměřené příkoří hraběte Mikuláše Illésházyho předány zemskému guberniovi. Z těchto důvodů byla roku 1700 vyslána na vsetínské panství komise, která měla problémy vyřešit. Illésházy tak musel učinit vyrovnání a stanovit, jaké závazky a povinnosti vůči vrchnosti poddaní musí dodržovat. Tyto zásady poté platily až do roku 1848. Nicméně spory se statkem Hovězí v menší či větší míře neustále pokračovaly a tak roku 1718 hrabě Mikuláš Illésházy statek Hovězí koupil a připojil ke svému panství. Tím byly veškeré spory ukončeny.

Obživou pro obyvatele obce bylo převážně zemědělství a chov dobytka a to zejména ovcí a koz. V obci se v období 17. až 19. století nacházely jeden poddanský a panský mlýn a pila a v údolí Břežitá sklářská huť. Dále se zde vyráběl potaš, který se používal při výrobě mýdla a skla a také zde byla sirkárna a panský pivovar.

V období 1860 – 1865 bylo vsetínské panství majetkem belgické akciové společnosti, která se zabývala výhradně obchodem se dřevem. Těžili palivové dřevo, které následně splavovali po řece do nižších poloh. Z tohoto důvodu muselo být koryto řeky Bečvy upraveno, jelikož bylo hodně klikaté.

Roku 1867 byla na Halenkově založena první pošta a rok později zde firma Gebrüder Thonet vybuďovala továrnu na nábytek z ohýbaného dřeva, což v té době bylo průlomové a z Michaela Thoneta se stal světově proslulý vynálezce pracovního postupu „na zhotovování židlí a noh stolů z ohýbaného dřeva, jehož ohyb se děje působením vodní páry nebo vařící tekutiny“. Ohýbaný nábytek vyrobený tímto postupem vynikal pevnou konstrukcí, lehkostí, elegancí a bohatými tvary. I díky této továrně byla roku 1908 postavena železniční dráha ze Vsetína do Velkých Karlovic, která usnadnila život obyvatelům Horního Vsacka. Bohužel ale připravila o zaměstnání formany, kteří se v tu chvíli ocitli bez práce.

Zpráva o zavraždění arcivévody Ferdinanda s chotí v Sarajevu dorazila na Halenkov už 28. června 1914. Na znamení smutku vyvěsili občané černý prapor. Lidé doufali, že nevypukne válka. Bohužel v pátek 31. července byla vyhlášena všeobecná mobilizace a museli tak narukovat muži v záloze a domobrana do věku 38 let. Díky nedostatku potravin a následnímu zvyšování jejich cen byly na jaře 1915 zavedeny potravinové lístky.

Hospodářská krize ve 30. letech minulého století postihla i tuto obec a tak se tehdejší vedení obce rozhodlo souhlasit s výstavbou armádních skladů pohonných hmot, které vznikly v letech 1934 – 1936 a pomohly tak snížit nezaměstnanost místních občanů.

18. března 1939 byl Halenkov obsazen a přejmenován na Hallenkau-Halenkov. Okupanti okamžitě zabrali sklad pohonných hmot a tentýž rok byl postaven nový obecní dům tzv. „činžák“, ve kterém byli ubytováni nově příchozí zaměstnanci.

V roce 1941 byly rozpuštěny místní organizace Sokol a Orel a jejich majetek zkonfiskován. V říjnu 1942 byli z obce odvečeni všichni židé do koncentračních táborů a chvíli poté byli odvedeni na nucené práce všichni muži narození v roce 1921. Nakonec byli odvedeni všichni muži, kteří nemuseli pracovat ve zbrojním průmyslu a jeli pomáhat při výstavbě vojenských objektů.

Halenkov osvobodil 1. československý armádní sbor 4. května 1945.

5.2 Vývoj po roce 1945

5.2.1 Osvobození obce

Osvobození Halenkova začalo již koncem dubna 1945, kdy na východ od Žiliny směrem k Valašsku útočila sovětská armáda spolu s prvním československým armádním sborem. Ti se k prvním květnu probili k hřebeni Javorníků, kde se jim podařilo zničit několik Německých opěrných bodů, ale překročit hřeben se jim nepodařilo. Důvodem neúspěchu byl silný německý odpor a také nepříznivé počasí. První průnik na území Moravy do údolí Kychová se podařil 2. května 4. brigádě po silných bojích u Papajského sedla.

O půl sedmé večer volal hajný pod Papajským sedlem svému revírníkovi v údolí, že je již ve svobodném Československu. Ještě toho dne večer byla získána železniční zastávka na Bařínách, kde zachytili osobní vlak jedoucí směrem na Vsetín. Němci se sice ještě pokusili rychle zorganizovat obranu železniční trati, ale bylo už pozdě. Armáda spolu s partyzány již obsadili okolní kopce a tak německá obrana neměla šanci dlouho vzdorovat. Od ranních hodin 3. května probíhaly boje v dolní části obce o hlavní silnici vedoucí na Vsetín. Odpoledne dorazila němcům posila a k dispozici měli ještě baterii děl v Břežité a dvě protiletadlová děla v údolí Dinotice. Když ale němci poznali situaci, tak se pomalu začali přesunovat do údolí Dinotice, kde poté uprchli přes Cáb k Valašskému Meziříčí. Generál Karel Klapálek ještě spojenecké síly posílil celým praporem 1. brigády československé armády a tím odrazily i zbylý německý odpor. Poslední němci prošli obcí okolo desáté večer, kdy ještě sebrali poslední koně a utíkali za ostatními do Dinotice a do hor.

Občané již očekávali příchod našich. Někteří se však ještě pokusili za tmy získat nějaké věci po německých vojácích a tak kradli, co se dalo. Naštěstí tu byli tací, kteří tomuto řádění zabránili. Po sedmé hodině ranní 4. května 1945 již přicházel od Bařin zastup lidí s čtyřčlennou hlídkou československé armády. Lidé je vítali a nechtěli věřit, že jsou to naši vojáci a osvoboditelé. Opět zde zavlála česká vlajka a Halenkov se stal opět svobodnou vesnicí.

Odpoledne do Halenkova přijela policie Rudé armády, která se tu usídlila, aby dohlížela na pořádek.

5.2.2 Poválečný vývoj

Po vyhlášení Benešových dekretů 19. května a následném odsunu Němců nastala doba tzv. očisty. Veřejný život měl být očištěn od zrádců a kolaborantů. Z tohoto důvodu byla 24. května 1945 při okresním národním výboru (ONV) Vsetín založena pětičlenná vyšetřovací komise. Tato komise byla složena ze dvou soudců (Dr. Vodička a Dr. Jež) a tří přísedících laiků. Komise měla za úkol vyšetřovat přečiny proti národní cti za dob okupace. Souzeno a potrestáno bylo spousta občanů z okresu. Z Halenkova našťestí ani jeden.

Odpoledne 4. května 1945 bylo před Lidovým domem vyhlášeno osvobození a také oznámeny jména členů prvního Národního. Na prvním zasedání ze dne 7. května zvolili mimo dalších činitelů také komisaře nad německým a židovským majetkem, bezpečnostní složky a 23. prosince byla ustavena bezpečnostní a očištná komise.

V květnu 1946 proběhly první svobodné volby po okupaci. Složení stran v obci bylo následující: nejvíce hlasů získala lidová strana (54 %), další byla strana komunistická (27 %), na třetí místo se dostala strana sociální demokracie (10 %) a na posledním místě byla strana národně socialistická (9 %). Předsedou Místního národního výboru (MNV) se stal Jan Lukašík s místopředsedou Františkem Václavíkem. Další volby byly v květnu 1948, kdy stranický volební systém byl zrušen a nahrazen jednotnou kandidátkou Národní fronty.

V průběhu války v obci našťestí nedošlo k žádným mimořádným škodám, které by byly náročné na odstraňování. Po osvobození byl obecní závod firmy Thonet krátce spravován národním závodním výborem. Již 14. července 1945 byl na základě dekretů podnik znárodněn. Kvůli dalšímu dekretu o osidlování pohraničí odešlo z Halenkova přes sto rodin s dětmi a to zejména do oblasti jižní Moravy.

V roce 1951 se začalo v obci s propagací JZD. Větší sedláci, kteří byli označováni jako kulaci nebo vesničtí boháči, měli být souzeni a pokud možno vystěhováni jinam. Na Halenkově však takto nemohli označit nikoho, protože tak velký majetek nikdo neměl a tak tato akce skončila neúspěchem.

Měnová reforma přišla roku 1953 a přinesla nemalé změny a problémy. Bankovky z roku 1945 se měnily za nové, které byly tajně vyráběny v SSSR. Peníze se měnily do

maximální výše 300 Kčs v poměru 5:1 a všechny ostatní se měnily v poměru 50:1. Množství oběživa se zmenšilo z původních 52 miliard korun na pouhých 1,5 miliardy Kčs.

5.2.3 Výstavba v obci

5.2.3.1 50. léta

V 50. letech byla zahájena stavební akce s názvem „Akce Z“, kdy obec hradila materiál, ale práci již prováděli sami občané.

Prvním činem po válce v roce 1946 bylo opravení škol v Dinotici, U Koňářků a U Kostela. Poté se lidem z údolí Hluboké konečně podařilo postavit kapličku, o kterou usilovali již od roku 1940. Vysvěcena byla 30. května 1946.

V první vlně této akce byl zřízen vodovod a kanalizace u Šuláčků, dřevěné lávky přes řeku Bečvu a taky byla dokončena elektrifikace celé obce. V rámci JZD byl postaven nový kravín, správní budova a později několik účelových budov pro přidruženou výrobu.

5.2.3.2 60. léta

I s nedostatkem materiálu se v šedesátých letech se rozjela výstavba nových rodinných domů a to hlavně v částech Řečiska a Doliny, kdy lidé používali vše, co se dalo, především ručně vyrobené cihly a škvárobetonové tvárnice.

V obci se nacházelo několik rekreačních budov. První byl vyvlastněný zámeček v Dinotici, který původně patřil rodině Thonetů a v tuto dobu sloužil firmě Fatra Napajedla. Ta zámeček opravila a rozšířila o chatovou oblast. Další rekreační budova byla taktéž v Dinotici a byla to bývalá budova obecné školy. Tu vlastnil podnik Zbrojovka Jablunka. A poslední byl rekreační areál v Provazném, který patřil firmě Pozemní stavby Olomouc.

V tomto období došlo hlavně k velkému stavebnímu rozvoji obce, na který bylo uvolněno velké množství financí ze státního rozpočtu. Bylo vybudováno veřejné osvětlení, v akci Z potom samoobslužný obchod družstva Jednota a dřevěné lávky přes řeku byly nahrazeny závěsnými, kovovými lávkami. Dále byla postavena požární zbrojnice s přístavbou kanceláří MNV a obřadní síní, nové zdravotní středisko, mateřská škola a

nákupní středisko Jednoty. Ke konci tohoto období byly postaveny nové komunikace a Na Kuželkách družstevní bytové domy a za přispění dalších investorů byl upraven střed, rozšířena okresní silnice procházející obcí a postaveny nové mosty do údolí Dinotice a údolí Lušová.

V roce 1953 byl starý systém obecných a měšťanských škol změněn zákonem na školy osmileté s povinnou školní docházkou. Z tohoto důvodu byla po dlouhém jednání a řešení všech problémů nakonec postavena nová devítiletá škola na Dolních Výpus-
tech. Slavnostně otevřena byla roku 1967 a přesunuli se do ní všichni žáci z celé obce. Ostatní školy U Kostela, U Koňářků, U Továrny a v Dinotici byly zrušeny a škola U Kostela dokonce zbourána z důvodu úpravy silnice už v roce 1965.

5.2.3.3 70. léta

Sedmdesátá léta pokračovala ve stylu let šedesátých a tak se v obci objevila spousta dalších staveb. Jednou z největších projektů byla velká obchodní budova, která se začala stavět roku 1973. Dostavěna byla v roce 1978 a slavnostně otevřena 20. května 1979. Nacházela se zde prodejna potravin, masa, textilu, obuvi, průmyslového zboží a cukrárna. Další významnou stavbou, která byla dokončena 5. září 1976, byla budova nové mateřské školy U Koňářků a budova staré mateřské školy se po rekonstrukci stala budovou Zvláštní školy.

Pro podporu učitelů byla postavena nová učitelská bytovka. Do té doby se v obci nacházel pouze jeden učitelský byt, který ale musel být zrušen z důvodu potřeby jiného využití. Tato bytovka měla poskytnout ubytování pro pět rodin.

Lesní závod Halenkov vybudoval v roce 1971 z potřeby skladování a částečného zpracování dřeva mechanizovaný manipulační sklad. Ve stejném roce proběhla rozsáhlá rekonstrukce továrny UP na nábytek. Ta spolupracovala se švédskou firmou IKEA, kdy pro ni vyráběla kuchyně, které poté vyvážela do Švédska a něco málo na domácí trh.

Co se týče dalších projektů, tak byla vybudována kanalizace na Řečiskách, lávka přes Bečvu u Šuláčků a do údolí Dinotice, nové povrchy místních komunikací s chodníky kolem hlavní silnice a roku 1978 byla zahájena stavba Domu služeb.

Nejvýznamnějším projektem pro celé údolí zahájeným v roce 1977 byla výstavba vodní nádrže Stanovnice u Karolinky. Nádrž se jmenuje podle stejnojmenné říčky Sta-

novnice, která pramení pod Malým Javorníkem v nadmořské výšce kolem 850 metrů. S úpravou vody po dokončení v roce 1987 zásobuje území Vsetínska kvalitní pitnou vodou.

5.2.3.4 80. léta

Osmdesátá léta začala výstavbou zpracovny ovoce v akci „Z“. Dále byly prováděny rekonstrukce komunikací a parkoviště v centru obce, rekonstrukce zvláštní školy na knihovnu a klubovnu a rekonstrukce a rozšíření veřejného osvětlení. Další práce byly v podobě úprav místních komunikací a pokládání jejich nového povrchu. Místní závody vyhradily finanční prostředky a rozšířily tak provoz místní mateřské školy.

Vedle nákupního střediska byl dokončen Dům služeb, kterému předcházelo zatrubnění potoka Provazný, čímž vznikl v centru obce velké zatravněné prostranství a autobusové stanoviště. Z boční strany k nákupnímu středisku vzniklo malé parkoviště a ze strany druhé plocha se stožáry na prapory. V Domě služeb se najdeme poštu, holičství a kadeřnictví, opravnu obuvi a opravnu elektrických spotřebičů a nakonec vytápěná čekárna na autobus.

Díky pořádaným lyžařským závodům vznikla potřeba postavit v obci lyžařský vlek. Ten si obec z velké části postavila sama pouze za přispění TJ Gottwaldov, která dodala převodovku vleku.

Dále byla rozšířena hasičská zbrojnice a z investiční akce „Z“ byl vyřešen problém s dodávkou vody do místní části Na Kuželkách, kde se vystavěl nový vodovod. Ke konci osmdesátých let bylo v obci dokončeno několik staveb. Bylo dokončeno sportoviště na Řečiskách s tribunou a sociálním zařízením, hlavní kanalizační síť, zahájení stavby čističky odpadních vod umístěné v dolní části obce a nové bytové jednotky u továrny UP. Byla také dokončena stavba nového Místního národního výboru a obvodního zdravotního střediska, která se nachází u Lidového domu. K tomu byla vybudována kotelna u Lidového domu a kulturní zařízení v podobě nového sálu.

5.2.3.5 90. léta až do současnosti

Výstavba obce v devadesátých letech nadále pokračovala. 5. července byl slavnostně otevřen zrekonstruovaný Lidový dům, který měl nyní novou fasádu, vnitřní omítku, okna a topení a byla zde zřízena i restaurace s jídelnou a výčep.

Co se ukázalo jako problematickou stavbou, tak byla čistička odpadních vod. Začala se budovat již v roce 1986 a dokončená byla roku 1994. Nicméně vznikl konflikt na pozemku, kde vedlo vyúst'ovací potrubí. Podle všeho to byl pozemek soukromého majitele, který požadoval vyjmutí potrubí nebo finanční náhradu ve výši půl milionu korun. S tím se obec nechtěla smířit a tak bojovala s právníky. Nakonec vše dobře dopadlo a podařilo se pozemky směnit za obecní a tak mohla být ČOV slavnostně spuštěna v prosinci 1997.

Významná stavba byla plynofikace obce. Tato akce byla zahájena 14. srpna 1994 po té co bylo vytvořeno hlavní potrubí vedoucí z Velkých Karlovic na Vsetín. Část plynofikace byla dokončena a spuštěna už 12. listopadu 1996. K dokončení projektu chybělo již málo, ale závěrečné práce musely být odloženy z důvodu stoleté povodně. Obec tak musela podat žádost o prodloužení termínu kolaudace, která nakonec úspěšně proběhla 25. listopadu 1997.

Nadále probíhaly rekonstrukce stávajících objektů. Zrekonstruovány byly opět lávky přes řeku Bečvu, budova knihovny, kdy se samotná knihovna přesunula do prvního patra budovy mateřské školy, kde sídlí dodnes a budova kde byla původně, začala sloužit obchodním zájmům. Další a důležitou rekonstrukcí procházela základní škola, kdy se opravovala její střecha. Z důvodů zatékání do budovy se původní rovná střecha měnila za novou sedlovou střechu. Jediná část školy, kde zůstala rovná střecha, byla tělocvična

Konstrukce smuteční síně, jež byla postavena v roce 1987 a nebyla nikdy dokončena z důvodu nedostatků financí byla roku 1997 odprodána firmě Financ leasing z Valašského Meziříčí. Ta měla v plánu konstrukci přesunout do Valašského Meziříčí a smuteční síň zbudovat tam.

Poslední akcí v devadesátých letech bylo dokončení kanalizace a vodovodů v obci.

Z novodobé výstavby v obci proběhla oprava obecního domu. Kromě nové fasády k němu byly přistavěny další dvě patra a nová sedlová střecha. Osídlení budovy zůstalo stejné a nové horní dvě patra byla vybavena byty především pro nové zakládající rodiny. V roce 2010 byla z energetických a estetických důvodů provedena oprava základní školy. V rámci zateplení byla odstraněna přebytečná okna, které byly následně zazděny a poté překryty novou fasádou. Podkladová barva zůstala stejná, tedy šedá a v rozestupech mezi okny namalovány barevné pruhy. Současně v tomto roce proběhla výstavba

nové cyklostezky "Bečvy", která využívá stávajících komunikací a i nově navržených úseků.

V následujících letech byla v rámci programu Podpora revitalizace bývalých vojenských areálů provedena demontáž podzemních nádrží a příslušného zařízení v bývalém vojenském areálu, který dostala obec do vlastnictví v roce 2005 v katastrofickém stavu. Díky únikům paliva z poškozených nádrží musela být provedena sanace a asanace celého areálu. Pro tento areál byl vypracován projekt "Oáza klidu", který zahrnuje řešení jak pro krátkodobou rekreaci, tak i pro aktivní a pasivní relaxaci. V návrhu je také výstavba nových bytových jednotek, které by měly sloužit zakládajícím rodinám nebo seniorům.

5.2.4 Obyvatelstvo obce

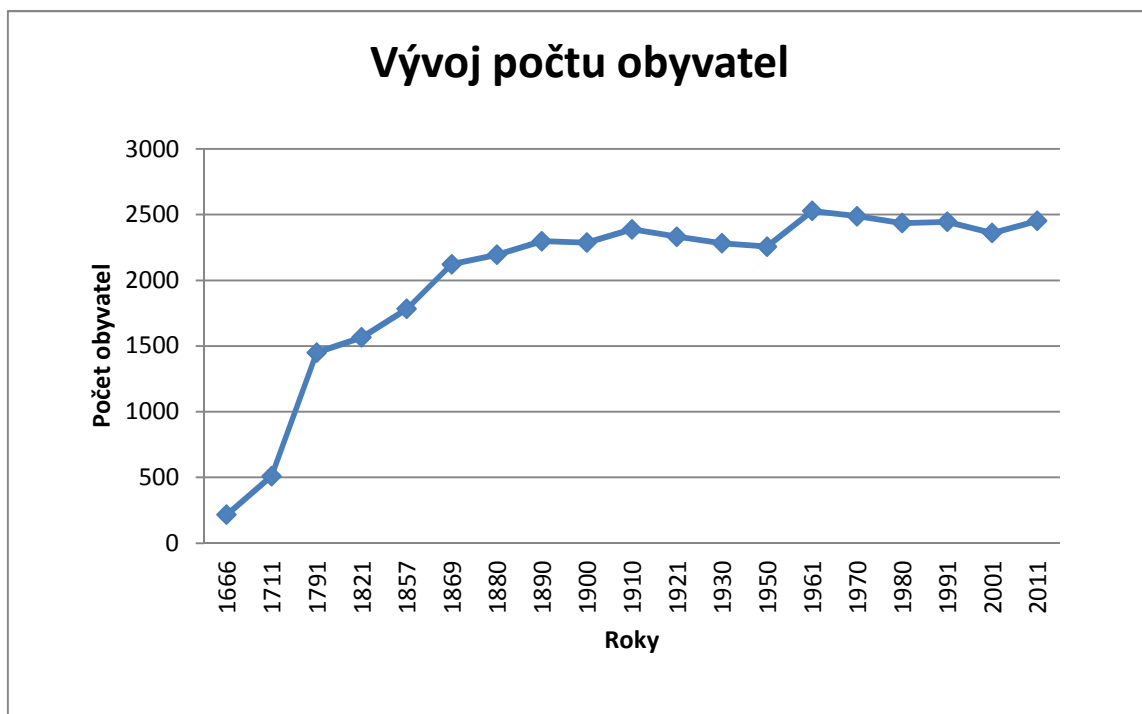
5.2.4.1 Původ obyvatel

Na Valašsku se první lidé objevili už ve 13. až 14. století, kteří osídlovali především krajinu okolo řek. Další lidé byli potomci Rusínů, kteří migrovali do této lokality v 16. století z oblasti Podkarpatské Rusi v rámci tak zvané valašské kolonizace. V celé oblasti se jim neřeklo jinak než Valaši. V té době si začali budovat domky v neobydlených horských oblastech, kde se věnovali horskému zemědělství a chovu ovcí, které si přivedli s sebou. V zimních obdobích z důvodů zabezpečení dostatku vody pro ovce scházeli do údolí k řece Bečvě. Díky tomu se velice rychle smísili s obyvateli v údolí, na které měli tak výrazný vliv, že nejen ovlivnili jejich jazyk, kulturu a způsob života, ale později byla tato oblast po nich i pojmenována.

5.2.4.2 Vývoj počtu obyvatel a domů

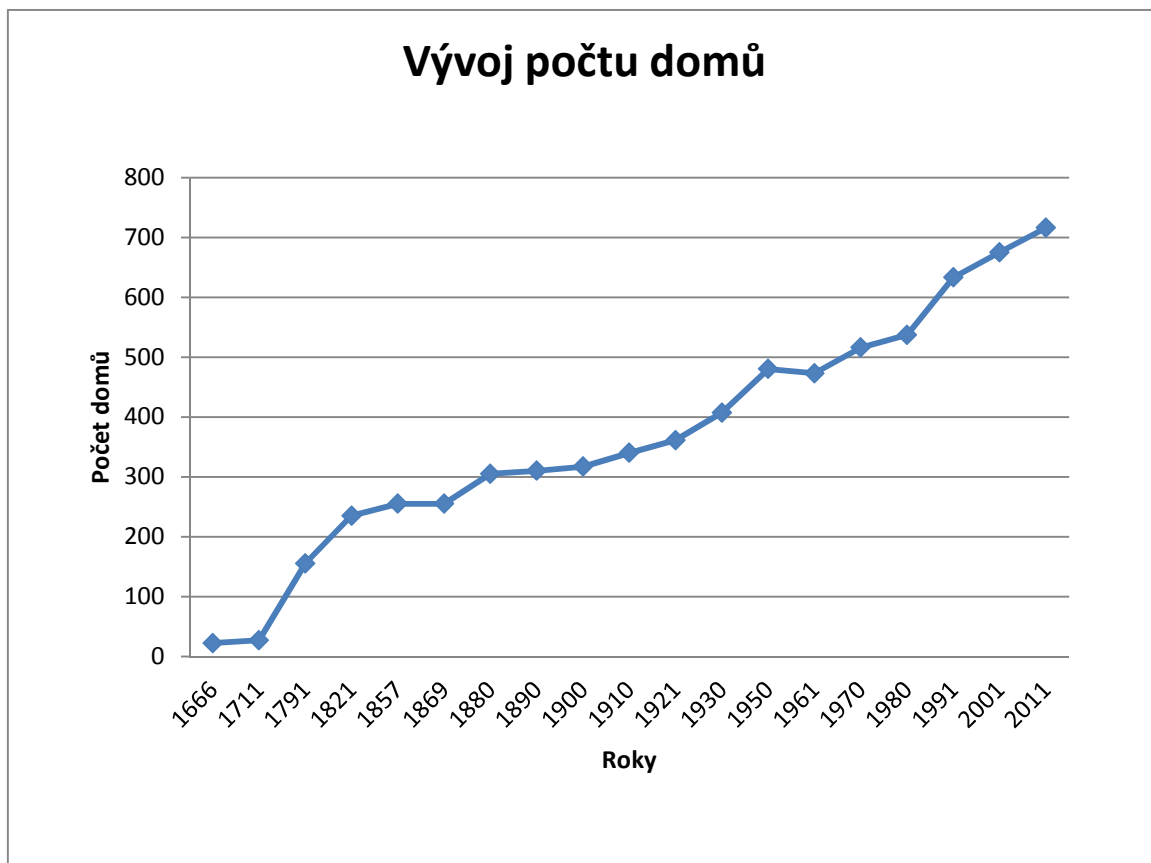
Jak můžeme vidět v následujícím grafu, vývoj počtu obyvatel dosáhl maxima v roce 1961. Velké propady v grafu, které znamenají úbytek obyvatel měly na svědomí obzvláště válečné a poválečné období. Největší propad lze vidět při sčítání obyvatel v roce 1950, kdy za úbytek mohla především druhá světová válka a následný poválečný odsun obyvatel z obce. Po této krizi lze pozorovat největší rozmach růstu populace v obci mezi lety 1950 až 1970. Od roku 1991 můžeme vidět opět úbytek obyvatel, který byl ovlivněn především špatnou situací v zemědělství, kdy lidé odcházeli hledat práci jinde. Po stabilizaci situace se od roku 2001 lidé opět začali vracet zpět do obce a zakládat rodiny. Nicméně v dnešní době se obec potýká s vysokou nezaměstnaností, a tak počet obyvatel

stagnuje. Spousta mladých lidí odjíždí pryč aby si našli práci a tak i lepší životní podmínky.

Graf 1 - Vývoj počtu obyvatel (www.czso.cz)

S vývojem počtu obyvatel úzce souvisí vývoj počtu domů. Z historických pramenů se dozvídáme, že v roce 1666 zde žilo 216 obyvatel ve 22 chalupách. V průběhu prvních let se počet obyvatel zvyšoval velmi rychle a s tím souvisela i výstavba nových domů. Nakonec se počet obyvatel po roce 1869 ustálil přibližně na 2200, kteří obývali přes 255 domů. Další velký rozmach stavby domů lze sledovat po roce 1930, kdy se z počtu 407 domů dostali do současnosti na počet 716 domů. Nyní podle statistik v těchto domech žije celkem 2453 obyvatel.

Graf 2 - Vývoj počtu domů (www.czso.cz)

5.3 Vývoj zemědělství

5.3.1 První polovina 20. století

Valašsko byl kraj velmi chudý a když se úroda v některém roce nevydařila, tak byla bída ještě větší. Z těchto důvodů se počátkem 20. století zemědělci začali spojovat a vytvářet vlastní malá družstva pro nákup a prodej zboží a potřebných věcí. Byla to družstva mlékařská, meliorační či úvěrová.

Jako jedna z prvních na Moravě byla v Halenkově již roku 1896 založena tzv. "Reiffeisenka". Na přání občanů zde začal od 1. ledna 1902 fungovat spotřební spolek "Konzum" a v roce 1909 byla dokonce založena Místní pojišťovna dobytka.

Pro zlepšení kvality hospodaření a informovanosti hospodářů zde bylo v roce 1924 založeno "Pastevní družstvo". Hlavním cílem bylo zavést chov ušlechtilého dobytka. Mimo jiné pořádali také vzdělávací kurzy, na kterých přednášeli odborníci i z Brna. V roce 1928 se jim také konečně podařilo za přičinění vsetínského zvěrolékaře získat povolení k pořádání dobytčích a výkladních trhů. Tyto trhy měly velký význam jak pro místní chovatele, tak i pro prodávající. Místní mohli prodávat svůj dobytek a kupovat nový, čímž tak zkvalitnili vlastní chovy.

V roce 1946 se muselo družstvo v důsledku poválečných událostí, nedostatku materiálu a pracovních sil omezit pouze na přípravné práce s rekultivací pastvin.

Do roku 1948 byl Halenkov jednou ze tří částí velkostatku Vsetín, kdy měl i vlastní řízení a to Národní správu Halenkov. Nicméně k 31. prosinci toho roku byla tato správa krajským národním výborem zrušena. (1949)

V roce 1950 začal program združstevňování vesnice a zakládání jednotných zemědělských družstev (dále jen JZD). Díky málo výnosnému zemědělství, které bylo založeno na primitivních formách obhospodařování, silnému vlastnickému vztahu k vlastní půdě jež byl posilněn díky špatné minulosti jak válkou tak hladomory ze 30. let, tak i smýšlení lidí ovlivněné náboženstvím, byla snaha o zakládání družstev v těchto končinách v celku marná. Podařilo se, aby se někteří členové místního národního výboru stali členy JZD, ale i tak k tomu měli výhrady.

5.3.2 Zemědělství v letech 1951 - 1960

Začátky roku 1951 byly pro zemědělce slibné. Bylo ideální vlhké počasí a tak se jarní práce dařily plnit na 100 %. Dařilo se i před žněmi. Jelikož bylo teplo, tak bylo hodně kvalitního sena a obilí rychle dozrávalo. Bohužel část obilí polehla a dařilo se i plevelu, který spoustu obilí přerostl a tak se snížil výnos úrody. Žně byly ukončeny 20. srpna a do 11. září se výkup obilí dostal až na 98 % plánovaného množství. Výkup brambor byl splněn pouze na 76 % a dodávku mléka zemědělci toho roku nesplnili vůbec. V září MNV obdrželo směrná čísla na příští rok a osevní plocha se rozrostla o nových 57 hektarů. Jelikož od léta převládalo teplo s minimem dešťů, tak se problém se suchem projevil při podzimní setbě obilovin jež byla splněna na pouhých 70 %.

Rok 1952 byl rušný pro všechny veřejné činitele jelikož se věnovali združstevňování vesnice v jehož rámci pořádali spousty besed o různých tématech pro místní zemědělce. V březnu byla ustanovena komise pro jarní práce a byla provedena tzv. "štítková akce". Tato akce proběhla za účelem zjištění přesné výměry polností všech zemědělců v obci na základě katastrálních map a pozemkových archů. Byl zde i skrytý význam této akce a to, že měla odhalit zatajenou půdu, která se naštěstí v naší obci nenašla. Taktéž MNV konstatoval, že v obci není žádný "kulak", tedy zemědělec s výměrou přesahující 15 hektarů. Žně se tohoto roku poprvé prováděly v pracovních skupinách a díky suchému počasí proběhlo bez problémů. Letošní dodávka obilí dosáhla úspěchu 100 %. Hůř na tom byly brambory, které byly díky suchu malé a dodávka tak byla splněna pouze na 69 % a mléko na 79 %.

V roce 1953 podpořilo jenom pár zemědělců myšlenku společného chovu ovcí. Pro celkové sjednocení byli zemědělci nevrli z důvodu nízkých výkupních cen jak obilí tak i živočišných produktů a měnová reforma jež proběhla tohoto roku na morálce místním také nepřidala. Jarní práce probíhaly pomalu z důvodu obav příchodu mrazů a následného sněžení v květnu což mělo neblahý vliv i na vývoj dobytka, který trpěl nedostatkem potravy. Žně byly opožděny z důvodu deštivého počasí a začalo se přemýšlet o provádění podmítek, které nejenže poté působí jako zelené hnojivo, ale také jako protierozní ochrana půdy. Podzimní práce probíhaly díky vhodnému počasí plynule a bez problému. Letošní dodávky vybraných komodit byly přijatelné. Jediný problém byl stále s mlékem a tak se zřídila další sběrna mléka.

Následující rok v květnu ohlásil zemědělský referát ONV, že obec Halenkov je stále na posledním místě v okrese co se dodávek masa a mléka týče. Někteří občané požádali, aby mohli místo mléka dodávat máslo a některým bylo i vyhověno. I přes opoždění žní opět kvůli dešti proběhlo vše bez problému. Nicméně s dodávkami byl stále problém. Dodávky mléka byly splněny pouze na 63 %, brambory na 80 % a vepřové maso na 71 %.

Roku 1955 byly jarní práce opět znemožněny špatným počasím a tak opět nebylo možné splnit předepsaný secí plán a obec Halenkov byla jedna z posledních obcí v okrese. Nepříznivé počasí pokračovalo po celý rok. Ovlivnilo senoseč i žně. I přes pomoc místní posádkové správy a zaměstnanců UP žně nesplnily plán. Na tomto se zapříčinili i neplniči, tedy zemědělci, kteří nedodávali to co měli dodat.

V průběhu roku 1956 se přihlásilo několik malých zemědělců do JZD. Jejich pozemky co se výměry týče byly bezvýznamné. Bylo potřeba získat další členy z řad velkých zemědělců, což se zatím nepodařilo a tak aspoň založili přípravný výbor. Tento výbor prozatím žádné pozemky neobhospodařoval i když měl k dispozici pozemky v pronájmu od Pastervního družstva na kuželkách. Jejich nečinnost je dovedla k brzkému zániku a tak i oddálení vlastního založení JZD. Díky mírné zimě se podařilo přezimovat některým škůdcům. Konkrétně se jedná o mšici černou, která ohrozila úrodu krmné řepy a bylo třeba proti ní použít chemické postřiky. Celková úroda byla uspokojivá. S obilím se splnil plán na 81 %, u brambor byl velmi úrodný rok a plán byl překročen se 139 %.

Následujícím rokem pokračovalo združstevňování vesnic v okolí. V Halenkově se stále nedařilo se prosadit. Roku 1957 byla horská senoseč tak slabá, že se neplnila ani dodávka státního fondu a téměř nebylo čím krmit. Tuto krizi zachránila senoseč v nižších polohách a podařilo se i naplnit slibované dodávky sena. V červenci se potvrdil výskyt mandelinky bramborové v okrese a v polovině července byl jak brouk tak i larvy nalezeny i v Halenkově. Nicméně dodávku brambor to nijak neohrozilo. Podzimní práce byly opět zkomplikovány nepříznivým počasím což mělo za následek opoždění v sadbě ozimů.

V roce 1958 se jarní práce opoždily opět kvůli nepřízní počasí. 13. května se rozhodlo o zrušení "Pastervního družstva". Jejich pozemky na Kuželkách měly být určeny k výstavbě nové školy, nebo k výstavbě obytných domů. Senoseč se protáhla až do kon-

ce července a žně započaly už 8. srpna kosením ozimého žita. I přes opoždění díky počasí byla úroda příznivá. JZD se i v tomto roce nepodařilo založit a tak veškerou zodpovědnost za plnění dodávek rolníků musel převzít místní národní výbor.

Na červnovém zasedání předsedů MNV na Vsetíně roku 1959 byla naše obec zařazena do lepší pastvinářské oblasti. K tomuto zařazení byly výhrady, jelikož zemědělská půda v obci je roztříštěná a značná její část leží v kopcovitém terénu, kde se dá velmi těžce obdělávat a výnosy z ní jsou velmi malé. Z tohoto důvodu rada MNV rozhodla o zařazení do horské oblasti 2. skupiny. Součástí tzv. "zimní kampaně" bylo získat 250 ha půdy pro založení JZD a návštěva odborníků, kteří informovali místní obyvatele o způsobu zakládání a hospodaření JZD v jiných obcích. Jarní práce tohoto roku proběhly bez problému a díky příznivému počasí se již v květnu ukazovala pěkná úroda. Do poloviny července byla splněna dodávka sena na 102 %. V tuto dobu byl také vyhlášen výskyt mandelinky bramborové, kterou bylo třeba zničit a tak byl pro zemědělce zajištěn rozprašovač a Dynocid. Žně byly úspěšné a již na začátku září byl výkup obilí splněn na 100 %. Díky teplému listopadu a velmi mírnému prosinci se podařilo dokončit veškeré podzimní práce tak jak měly být.

5.3.2 Založení JZD Halenkov

Již od roku 1949, kdy bylo založeno JZD na Vsetíně se pokoušeli založit JZD i v ostatních vesnicích Halenkova nevyjímaje.

V okolních vesnicích již JZD fungovala. Bohužel se potýkala s počátečními problémy což nepřidávalo na optimismu místním zemědělcům v založení vlastního družstva. 19. listopadu 1959 byla zahájena tzv. "Zimní kampaň", jejímž hlavním úkolem bylo založení JZD získáním 250 ha půdy. V rámci této kampaně sem byli zváni i odborníci, kteří měli za úkol informovat o zakládání a hospodaření JZD v jiných oblastech.

Po příchodu nové obecní tajemnice začaly začátkem března 1960 pohovory se 30 zemědělci o vstupu do JZD. Tyto pohovory měly být dokončeny do 30. dubna. K přesvědčování o vstupu napomáhali také poslanci MNV, zástupci závodu UP, Vojenské posádky a Lesního závodu a také přijela na pomoc brigáda z patronátního závodu Zbrojovky Vsetín.

Po vyslechnutí všech připomínek a vyhovění požadavků zejména v možnosti získání finančních prostředků z jiné nezemědělské činnosti, čímž by se zemědělci dokázali zajistit v případě neúspěchu již nikdo neměl nic proti založení JZD. Jediný problém byl kdo podepíše přihlášku jako první. V tom se ještě nějakou dobu přeli až nakonec podepsal přihlášku Jan Václavík starší. Po tomto podpisu se založení výrazně pohnulo a to tak, že se již dalo uvažovat o založení vlastního JZD což se nakonec podařilo 10. září 1960. Ještě toho dne proběhla ustavující schůze, kde bylo zvoleno předsednictvo JZD Halenkov. Oficiálně bylo schváleno založení JZD Halenkov usnesením rady ONV ve Vsetíně 31. března 1961 a právní poměry družstva byly založeny na vzorových stanovách schválených 3. sjezdem JZD a vládou ČSR v roce 1957.

JZD bylo již od začátku 3. typu. To znamená, že byla společná jak rostlinná výroba, tak i živočišná výroba a členové byli odměňováni tzv. pracovními jednotkami. Po ustavující schůzi začali všichni společně pracovat na orbě pozemků a rozorávání mezí. Rozorávaly se i nové pozemky, které dříve orány nebyly a to z důvodu provádění hospodářsko-technických úprav půdy. Již po 30. září se začalo se setím ozimů a ještě v listopadu téhož roku se začalo s oceňováním převzatého dobytka a jeho skupinovým ustájením. Jelikož družstevníci ještě neměli stanovené pracovní jednotky za odvedenou práci, tak podzimní pracovní náklady uhradil zemědělský odbor okresního národního výboru Vsetín, který finanční částku rozdělil rovnoměrně mezi všechny družstevníky podle odpracovaných hodin.

JZD Halenkov bylo založeno jako poslední na Horním Vsacku a od roku 1961 začalo společně hospodařit na 480 ha zemědělské půdy. K tomu vlastnilo 420 ha lesa a 39 ha neplodné půdy. Z celkové zemědělské půdy tvořily 139 ha louky, 161 ha pastviny a 180 ha orné půdy. V rámci rostlinné výroby se specializovali hlavně na zajištění krmiv pro odchov skotu a výsev travních semen. V živočišné výrobě se specializovali hlavně na pastevní odchov mladého skotu a to hlavně na chov jalovic. Co se týče rostlinné výroby tak již v roce 1960 se začalo s melioracemi a později i rekultivacemi.

Pro živočišnou výrobu zde byla v roce 1961 zahájena výstavba družstevního kravína na typu 174, která byla dokončena v rekordním čase devíti měsíců a tak již v polovině února 1962 se sem začal přivádět dobytek a to o počtu 274 kusů skotu. Ocelokůlny pro uskladňování píce, které měly stát poblíž nového kravína byly schváleny až ke konci

roku 1961. Jelikož na ně nezbylo dostatek materiálu ani financí, tak byla z nouze postavena pouze stodola.

5.3.3 Zemědělství v letech 1960 - 1965

Podle plánů nově založeného JZD se začalo pěstovat na 180 ha orné půdy následující plodiny: ozimá pšenice, ozimé žito, ozimé směsky, ječmen, oves, jílek italský, len, brambory, krmná řepa, kukuřice na siláž, krmná kapusta, jarní směsky a jetelotrávy. Bylo ustanoveno celkem devět pracovních skupin, které se staraly především o rostlinnou výrobu, ale v případě potřeby zajišťovaly i výrobu jinou.

Zemědělské práce probíhaly bez problému i přes to, že JZD mělo k dispozici pouze jeden traktor, který ale bohužel nemohl být použit na všech pozemcích kvůli dostupnosti. Z tohoto důvodu se stále hojně využívaly koňské potahy obzvláště v horských oblastech, kde se také ještě seklo a sušilo ručně bez pomoci techniky.

V roce 1962 byla schválena výstavba ocelová kůlna pro dosušování sena, silážní jáma, mostní váha, trafostanice, dva sklady na píce a další ocelová kůlna pro uskladňování zemědělské techniky. V první polovině tohoto roku se začaly provádět hospodářsko - technické úpravy půdy a to ve spolupráci s Okresní zemědělskou správou, představiteli JZD a zástupci MNV. V rámci těchto prací se slučovali jednotlivé pole zemědělců ve větší plochy a také se jim vyměřovali záhumenky. Představenstvo JZD také rozhodlo kolik pracovních jednotek lze odpravovat za 8 hodin a to tak, že v rostlinné výrobě 1 pracovní jednotku a v živočišné 1,25 pracovní jednotky. Jedna jednotka tedy v této době činila cca 10 až 12 Kčs. Celková produkce v obci v tomto roce vycházela dobře. JZD dobře plnilo nákup obilovin a většina soukromníků také plnila plány jak měli. Kvůli nepříznivému počasí obec trpěla nedostatkem krmiv což se projevilo již na začátku prosince a musel se upravit plán krmení.

Díky nedostatku krmiv z roku 1962 se následující rok projevil celostátně obrovský pokles počtu hospodářských zvířat což mělo mimo jiné za příčinu pokles doживosti u krav. Díky jarním deštům byly pastviny rychle zelené a tak se dobytek mohl vyhnat na pastvu a tím se rychle zotavil po špatné zimě s minimem krmiva. Aby toho nebylo málo, tak na celou obec včetně kravína byla uvalena karanténa z důvodu šíření pohlavní nemoci, jež byla zjištěna u plemenných býků. Tato karanténa trvala až do konce roku.

Vzhledem k počtu hektarů docházelo pomalu ke slučování malých družstev. V rámci tohoto slučování muselo JZD Halenkov přibrat i zemědělce ze vzdálených údolí což způsobilo problémy z hlediska obdělávání roztráštěné půdy. Tím vzrostly náklady na obdělávání, klesla rentabilita a to vše se odrazilo na odměnách družstevníků. Zájem o práci značně klesl a tím klesla i tržní produkce. Hned na jaře 1963 začalo docházet k výstupům z družstva i vylučování. Výměra JZD se zmenšila ze 421 ha na pouhých 283 ha což ohrozilo i vlastní existenci družstva. Někteří členové přestávali chodit do práce čímž narušovali morálku celého spolku a tak muselo zakročit představenstvo JZD. 24. května rozhodli, že kdo nebude mít odpracované žádné jednotky, tak pozbývá nárok na přidělené záhumenky. V závěru 11. září bylo schváleno vyloučení 12 členů, kterým se vrátila jak jejich zemědělská půda, tak i hospodářské zvířectvo.

Až do roku 1964 byly klimatické podmínky pro JZD a zemědělce nepříznivé a také bylo nutno odsunout spoustu krav, jež byly označeny jako brakové. Od 1. dubna 1964 vešly v platnost nové úpravy sociálního zabezpečení družstevníků, které se hodně podobné sociálnímu zabezpečení zaměstnanců v národním hospodářství. Například ženám byla prodloužena mateřská dovolená z 18 na 22 týdnů.

V roce 1965 JZD uvedlo do provozu pilu v Dinotici u Koňářku - Pilků a postavilo provizorní kanceláře přímo na farmě. Do té doby byly kanceláře JZD v prvním poschodí Lidového domu. Dále se na farmě začal stavět sklep a konírna. Co se týče úrody, tak byla ještě horší než předcházející rok. Zapříčinilo to deštivé a chladné počasí v době vegetačního růstu, které umožnilo se přemnožit slimákům a dařilo se i plísním.

5.3.4 Zemědělství v letech 1966 – 1974

V 60. letech se ministerstvo zemědělství soustředilo na intenzifikaci zemědělské výroby. Pozornost mělo obzvláště zvýšení úrodnosti půdy, rozšíření melioračních prací, chemizace a komplexní mechanizace JZD. Jednotná zemědělská družstva byla na Vsetínsku rozdělena do tří skupin podle nadmořské výšky. Nejnižší oblasti byly bramborářské, střední byly podhorské a třetí, největší oblast kam se řadí všechna JZD Horního Vsacka se nazývají horské.

V prosinci 1966 byl schválen 50 % příplatek dojičkám na vánoční svátky, dále skupinářky byly odměňovány v zimních měsících základem 6 jednotek a vedoucímu lesní výroby stanovena odměna 10 pracovních jednotek měsíčně jako základní plat. Úroda v

tomto roce byla opět díky počasí nevalná. Chladné a vlhké počasí před žněmi podstatně snížily výnosy a podzimní práce byly ztíženy suchem, kdy se špatně oralo a zaseté obiloviny špatně klíčily. Jaro 1967 a s tím spojené práce byly ovlivněny dlouhotrvajícím sněžením, díky němu vymrzly ozimé obiloviny a bylo proto třeba rychle zasít náhradní osev. JZD se velice často zabývalo rostlinnou výrobou, ale řešila i stránku živočišnou. Díky tomu bylo zjištěno nedostatečné využívání družstevních pastvin a tak bylo 24. dubna přijato usnesení, že v rámci kooperace s jinými družstvy budou nevyužité družstevní pastviny nabídnuty ke spásání cizím dobyt看em. V rámci této kooperace si některá družstva pomáhala i v zapůjčování mechanizačních prostředků.

Roku 1968 se JZD Halenkov rozhodlo pro specializaci v rostlinné výrobě omezit počet druhů pěstovaných rostlin a specializaci v živočišné výrobě na výrobu mléka a chov zástavového skotu, kdy se začal provádět mléčný výkrm telat až do průměrné váhy 150 kg. V rámci přidružené výroby se začalo v roce 1964 s výrobou žebříků, v roce 1965 se rozjela pila a mlýn a roku 1968 byla zavedena výroba palet a obrábění monobloků pro tramvaje ve spolupráci NHKG Vítkovice ČKD Praha. Od roku 1965 se začalo s konsolidací neboli sjednocováním chovu skotu a jeho specializací, což mělo za výsledek podstatné zlepšení a zvýšení produkce mléka. Oproti roku 1963, kdy průměrná roční dojivost na jednu krávu byla přibližně 1515 litrů, tak v roce 1968 vrostla dojivost až na 2397 litrů. V následujícím roce se v rámci JZD nestalo nic výjimečného a úroda dosáhla přes veškeré potíže nejlepších výsledků za celou dobu společného hospodaření.

Rok 1970 byl pro zemědělce nejnáročnější z posledních 10 let a to jak pro nepřízeň počasí, materiálně či technické problémy, tak se k nim přidali také problémy ekonomické. Přes všechny tyto problémy se podařilo splnit všechny plány živočišné produkce a částečně i rostlinné produkce. K 25. výročí osvobození republiky uzavírali členové JZD spolu s ostatními odvětvími národního hospodářství tzv. závazky. Na konci února uzavřelo závazek i JZD Halenov. Tento závazek spočíval v dodání 5000 litrů mléka a 10 kusů zástavového skotu oproti plánovanému úkolu. Družstevníci se v závěru rozhodli dodat víc a to 20 000 litrů mléka a 30 kusů skotu.

V letech 1971 a 1972 byly využívány poskytované dotace při rozorávání mezí a dalším zúrodnování půdy. Tímto se zvětšily hony, což umožnilo použít mechanizaci při obdělávání. Díky této skutečnosti byly nakoupeny zemědělské stroje, které zlehčily a urychlily celkové práce. Úroda v těchto dvou letech byla chabá, ale rok 1973 vše vyna-

hradil. I když jarní práce byly oproti předchozím rokům horší, tak výsledná sklizeň byla velmi uspokojivá a to díky ideálnímu počasí a hlavně díky mechanizaci. Dařilo se i v živočišné výrobě a to především v produkci mléka, kdy jedna dojnice vyprodukovala průměrně 3034 litrů mléka.

5.3.5 Integrace malých družstev v roce 1975

V roce 1974 se začalo mluvit o Halenkovu a jeho integraci v rámci malých družstev v ekonomické celky. Zdůvodnění slučování malých družstev ve větší celky bylo lepší využití moderní a kvalitní techniky a velkokapacitní zemědělské stavby. Již v roce 1972 tak byla sloučena JZD Hovězí, Janová a Ústí a tím tak vytvořen ekonomický celek JZD Vsacko se sídlem v Hovězí. V Halenkově s tím už začali počítat a tak se na sloučení začali připravovat. Kromě naplánované členské schůze na 10. listopadu 1975 a slavnostní slučovací schůze "JZD Horní Vsacko" na 15. prosince 1975 si JZD vypracovalo soupis majetku a zjistilo se:

- a) Výměra půdy dle Státní geodézie ke konci roku 1974:
 - Halenkov má celkem 995,03 ha zemědělské půdy, z toho 395,22 ha orné
 - z toho JZD 376,45 ha zemědělské půdy, z toho 174,27 ha orné
 - JZD záhumenky - 75,65 ha zemědělské půdy, z toho 44,30 ha orné
 - soukromí zemědělci - 530,65 ha zemědělské půdy, z toho 173,39 ha orné
- b) Lesní půda v obci:
 - Obec má 792,60 ha, z toho JZD 402,42 ha a JHR 384,36 ha
- c) Technika:
 - JZD mělo - 10 traktorů a z toho 2 pásové, 4 nákladní auta, 11 traktorových přívěsů, 1 závěsnou sekačku, 2 samosběrné vozy a 1 kombajn
- d) Počet skotu:
 - 133 dojnic a 41 vysokobřezích jalovic
 - v návrhu sloučení bylo počítáno se 100 kusy mléčného výkrmu telat
- e) Celkem mělo JZD 88 stálých pracovníků a počet členů JZD byl 145.

Tak jak to bylo připraveno, tak se 15. prosince 1975 uskutečnila slavnostní členská schůze v sokolovně v Janové, kde došlo ke sloučení JZD Vsacko (JZD Hovězí, Janová a Ústí), JZD Huslenky a JZD Halenkov. Nový ekonomický celek dostal název JZD Horní

Vsacko se sídlem v Hovězí a prvním předsedou byl jednohlasně zvolen Karel Kostka, který byl doposud předsedou JZD Huslenky.

Tento ekonomický celek získal pozemky k obhospodařování o výměře 1803 hektarů zemědělské půdy, z čehož je 814 ha orné půdy a 1252 ha les. Družstvo se zaměřilo na živočišnou výrobu především chov hovězího dobytka a tomu se podřídila i rostlinná výroba, která se zaměřila na produkci kvalitních objemných krmiv a jadrných krmiv. Po založení mělo družstvo 629 členů.

5.3.6 JZD Horní Vsacko 1976 - 1985

Jednotně hospodařící rolníci neboli JHR již po vzniku JZD Horní Vsacko nemají na vývoj zemědělství v obci velký vliv. Jedná se totiž především o odlehlé usedlosti v kopcích a údolích, o které nemá zájem ani JZD a to z důvodu špatné dostupnosti, nemožnosti obdělávání technikou a taky úrodnost těchto pozemků je minimální.

Od roku 1976 se celkové hospodaření po sjednocení se zlepšilo. Bylo dostatek techniky i lidí, takže práce probíhaly plynule a bez problému. Úspěšně se pokračovalo i v rekultivacích na 440 hektarech polí, která byla začleněna do společného hospodaření od soukromých zemědělců. Ke konci roku mělo družstvo na starosti 1213 kusů skotu a z toho 495 krav. V rámci kooperace v odchovu skotu spolupracovalo JZD Horní Vsacko s JRD (jednotné rolnické družstvo) Petrova Ves.

Stavební skupina v rámci JZD měla na starosti nejen údržbu stávajících objektů, ale i výstavbu objektů nových. V rámci nové výstavby se v Halenkově budovalo sociální zařízení na farmě a inženýrské sítě v obci. Dále se začalo s výstavbou centrálního sociálního zařízení v Hovězí, senážních věží v Hovězí a tvarovny krmiv v Janové. Družstvo zabírá i širokou škálu přidružené výroby a to v oborech zpracování kovů a dřeva, lisování umělých hmot, přádelny vlny, dopravy a zemní práce.

V rámci programu "Realizační program ministerstva zemědělství ČSR" si v roce 1977 vedli družstevníci velmi dobře. Hrubou zemědělskou produkci splnili na 97 %. Z toho v rostlinné výrobě na 92 % a v živočišné výrobě na 100 %. Co se pěstování objemných krmiv týče, tak v tomto roce se nejvíce dařilo kukuřičné siláži. Z živočišné výroby mělo družstvo 1632 kusů skotu a z toho 635 krav. Dále probíhaly úpravy polí a to v podobě melioračního vápnění.

V roce 1978 se rostlinné výrobě velmi dařilo. Plánované výnosy zemědělských plodin (obiloviny, kukuřice, len a další) byly dokonce překročeny. Tyto úspěchy pomohla zajistit jak dobrá agrotechnika, tak chemická ochrana a také volba vhodných, odolných a výnosných odrůd. V tomto roce mělo družstvo 1753 kusů skotu a z toho 640 krav. Produkce mléka se stále zlepšovala a nyní byla dojivost jedné dojnice cca 3090 litru za rok.

V rámci hospodaření za rok 1980 jsou ekonomické i finanční ukazatele nejen řádně plněny, ale i překročeny. Problém nastal v plnění výrobních úkolů a to hlavně v zemědělské výrobě, které se nepodařilo splnit díky nepříznivému počasí. Hrubá produkce družstva byla splněna na 97,5 % a tržní produkce dosáhla 99 %, kde pomohlo lepší plnění dodávkových úkolů a vyšší prodej zástavového dobytka. Celkové výnosy družstva v tomto roce tedy byly splněny na 99,7 %. Z živočišné výroby vlastnilo JZD v tomto roce 1970 kusů skotu a z toho 660 krav. Produkce mléka se opět zvýšila a to na 3107 litrů na jednu dojnici za rok. Přidružená výroba se v tomto roce rozrostla o kartonáž a o produkci výrobků pro Teslu, která sídlila v Halenkově.

Družstvo již dlouhodobě provádí rozsáhlé rekultivace a od roku 1980 začalo i s melioracemi v rozsahu přibližně 100 hektarů. Náklady na tyto práce se družstvu vrací velmi pomalu, protože převážná část se provádí na loukách a pastvinách s nižší intenzitou výroby. V obci Halenkov byla v roce 1981 dokončena meliorace lánu pod kostelem. Tento rok byl velice příznivý pro pěstování silážní kukuřice, která dosáhla téměř prvotřídní kvality a dobrých výsledků po dlouhé době dosáhlo i pěstování stonkového lnu. Stavební výroba se soustředila na kompletaci centrálního skladu živočišné výroby v Janové a dostavbu šesti bytových jednotek v Halenkově. Co se týče zlepšování životního a pracovního prostředí, tak nejlepších výsledků bylo dosaženo na farmě v Halenkově.

V roce 1982 se JZD Horní Vsacko v celku dařilo. Živočišná výroba dosáhla průměrných výsledků, které zvládly zabezpečit splnění plánovaných ekonomických ukazatelů. Splnilo jak hrubou, tak i tržní živočišnou produkci a rovněž i tržby a plánovaný zisk. Rostlinná produkce byla také splněna, kdy velmi dobrých výsledků dosáhlo pěstování tržních plodin a to lnu a trav na semeno. Na farmě v Halenkově byl tento rok ve znamení budování. Zrekonstruoval se teletník s kravínem a pila na farmě, dále byla postavena nová konírna a tabletárna na zpracování hmoty pro lisovnu. V rámci kooperace

se v katastru obce Halenkov pásl skot hned z několika JZD. A to z JZD Dřevohostice, Bíškovice Haná, Paseka u Olomouce, Kelečsko a Lešná. Halenkovská farma poskytovala pastviny a družstevníky, kteří obsluhovali dobytek a krmiva si zajišťovalo každé JZD zvlášť.

Hospodářský rok 1983 byl nadmíru úspěšný, kdy tržní produkce družstva dosáhla téměř 109 %. V tomto roce se hospodařilo na 2362 hektarech zemědělské půdy, z kterých zabíraly pastviny celkem 1078 hektarů. Letošní úroda dosáhla nejvyššího výnosu do této doby a to 3,83 tuny z hektaru. Celkově se dá sledovat zlepšování úrodnosti a tedy intenzifikace zemědělství: za 4. pětiletku byl průměrný výnos na hektar 1,88 tuny, za 5. pětiletku 2,49, za 6. pětiletku 3,08 tuny a v 7. pětiletce měl průměrný výnos dosáhnout 3,42 tuny. A již nyní průměr tvořil 3,35 tuny z hektaru.

Jak již bylo zmíněno výše, tak se intenzifikace zemědělství se v tomto kraji dařila. Nasvědčuje tomu růst rostlinné produkce a i růst živočišné produkce. Rostlinná výroba byla splněna a oproti předcházejícímu roku zvýšena o 13,2 % a živočišná výroba splnila plány téměř na 150 %. U živočišné produkce se stále dařilo zvyšovat dojivost, která v tomto roce dosáhla průměrně 3811 litrů mléka na jednu dojnici.

V roce 1984 se začala řešit otázka znečištění ovzduší, vody i půdy jež ovlivňuje zdraví obyvatel. Z toho důvodu byl zpracován dokument " Soubor opatření pro zlepšení životního prostředí v Severomoravském kraji v období 8. pětiletky". Tento dokument byl poté předán vládě ČSR, která jej projednala 19. září 1984.

Rok 1985 uzavíral pátý rok sedmé pětiletky. I přes řadu problémů, které se v průběhu roku objevily, zvládlo družstvo splnit úkoly státního i finančního plánu. Hrubá zemědělská produkce byla splněna na 101,3 %. Rostlinná produkce se oproti předchozímu roku polepšila o 2,4 % a živočišná produkce byla splněna na 101,8 %. V rámci investiční výstavby byla dostavena víceúčelová hala pro přidruženou výrobu v Hovězí a v Halenkově byl proveden nátěr střechy skladu, vylepšen kravín o nové chlazení a kafilerní box.

5.3.7 JZD Horní Vsacko 1986 - 1989

Následující pětiletka se opět zaměřila na živočišnou výrobu a to produkci mléka a pastevní odchov jalovic. Z toho důvodu byly kladeny vysoké nároky na pěstování ob-

jemných krmiv. Družstvo tedy pěstovalo bob na 10 ha, krmnou řepu na 10 ha, kukuřici na 102 ha, senážní oves na 47 ha a jetel na 25 ha. Stav skotu v tomto roce byl 2070 kusů, tedy jak bylo naplánováno. Co se hnojení půdy týče, tak celé území JZD Horní Vsacko leží v pásmu hygienické ochrany vod a proto se musela upravit úroveň minerálního hnojení na 210 kg čistých živin na hektar. Z toho bylo použito 85 kg dusíku, 63 kg fosforu a 62 kg draslíku. Jako vápenaté hnojiva byly používány strusky a z organických hnojiv chlévská mrva, kejda a zelené hnojení.

Rok 1987 nebyl pro pěstování plodin moc úspěšný a nedařilo se ani v živočišné výrobě. Za to rok 1988 byl historicky nejúspěšnější od doby vzniku JZD v pěstování obilnin a to tak, že přesáhli plánovanou výrobu, kterou splnili na 110 %. Výnosy na hektar činily celkem 3,81 tuny. Dařilo se i ozimé pšenici, která kladně ovlivnila celkové výnosy družstva. Stav skotu o počtu 2297 kusů přesahovaly plány o 52 kusů a z toho bylo 675 krav. Nicméně ani to nepomohlo v produkci mléka, která v letošním roce klesla na 3648 litrů na jednu dojnici. Špatná zpráva byla pro chovatele králíků, u kterých se od roku 1987 a hlavně v roce 1988 začal projevovat králičí mor. Jako ohnisko této nákazy byla Okresní veterinární správou ve Vsetíně označena naše obec Halenkov. Jedno z opatření proti šíření byla vytvořena ochranná zóna v okruhu 20 km.

Rok 1989 byl výročním rokem 40. let od vzniku JZD. Od roku 1949, kdy byl vyhlášen program združstevňování venkova se pomalu přecházelo od malovýroby k velkovýrobě. Od 1. ledna 1989 se začaly uplatňovat nové pravidla v rámci přestavby hospodářského mechanismu. Základem bylo převedení zemědělských a potravinářských podniků na samofinancování. Produkty se začaly ohodnocovat vyššími nákupními cenami a současně k tomu se zavedly nové daně a odvody. I přes obavy z hospodaření za nových ekonomických podmínek tento rok nedopadlo špatně. Rostlinná výroba byla splněna sice jen na 94 %, ale živočišná výroba splnila výrobu téměř na 105 %. Ve výrobě mléka zazářila obec Halenkov, kde se podařilo průměrně nadojit 4629 litrů mléka na jednu dojnici.

5.3.8 Vývoj zemědělství po roce 1989 do současnosti

Jednotná zemědělská družstva byla vždy dotována státem. Co se ekonomické samostatnosti JZD Horní Vsacko týče, tak až do roku 1983 bylo závislé na podpoře od státu a jediné odvětví, kde bylo výdělečné byla přidružená výroba. Ke konci 90. let byly dotace

od státu stále nižší a činnost JZD Horní Vsacko utlumena. Název jednotné zemědělské družstvo Horní Vsacko (dále jen ZD Horní Vsacko) přestal existovat a nahradil jej název Zemědělské družstvo Horní Vsacko. Pod tímto názvem se snažili družstevníci fungovat i nadále. V této době se také odělilo JZD Ústí a i v Halenkově začalo docházet k likvidaci některých honů a likvidovaná půda se začala vracet původním majitelům. Tím byla zahájen tzv. restituce pozemků. Největší problém v navrácení půdy bylo zaměřování skutečného stavu pozemků z nedostatku lidí a proto byla 23. července 1990 vytvořena komise pro vracení půdy.

I přes všechny problémy týkající se vlastnictví půdy se začalo na jaře 1991 hospodařit. Díky odloučení JZD Ústí a navrácení některých pozemků původním vlastníkům začalo hospodařit ZD Horní Vsacko na menší výměře. Výsledky hospodaření byly špatné. A to jak z důvodu špatného počasí a chorob, tak i zvyšování maloobchodních cen v živočišné výrobě. Ceny mléka a skotu se sice snížily, ale zvýšily se ceny vstupů do výroby u osiv, hnojiv, chemikálií, strojů a dalších. Byla omezena i přidružená výroba, která byla v této lokalitě jako jediná výdělečná a také začali odcházet lidé z družstva.

Od roku 1992 začal stát poskytovat subvence na snížení zemědělské výroby a to z důvodu snížení přebytků potravin. Tyto subvence měly tři kategorie: na zatravnění orné půdy, na zalesnění zemědělské půdy a na částečnou kompenzaci příjmů z útlumu výroby. I přes všechnu snahu zemědělského družstva začalo být ztrátové a nedokázali pokrýt ani vlastní náklady. Z tohoto důvodu se 18. července 1992 konala porada, na které se hlasovalo zda se odpojit od ZD Horní Vsacko a vytvořit tak samostatné družstvo ze stávající farmy Halenkov. I přes prvotní nejednotnost v hlasování bylo nakonec 7. srpna 1992 schváleno osamostatnění, které nabylo platnosti 1.1. 1993. Bylo tak vytvořeno nové Zemědělské obchodní družstvo (dále jen ZOD) se sídlem v Halenkově.

Rok 1993 byl ve znamení zemědělského útlumu což pro mnohé znamenalo bankrot. Většina orné půdy v horských oblastech se začala zatravňovat nebo zalesňovat. Také počet pracujících lidí v zemědělství klesl v okrese o 36 % a oproti roku 1989 zůstalo v zemědělství pouze 24 % z původního počtu lidí. Z těchto důvodů se mnohé družstva nedokázali uživit a docházelo tak k jejich likvidaci.

V Halenkově čerstvě založené ZOD mělo ideální podmínky pro chov skotu díky velkému množství pastvin a tak začalo podnikat v živočišné výrobě. Nakoupili nové

plemenné jalovice až z Francie pro šlechtitelské záměry. Ve výsledku se měly pod šlechtitelským dohledem křížit s českým červenostrakatým skotem, který pak bude určen na chov na jatka.

V roce 1994 se státní dotace do zemědělství ještě více snížily a zaměřily se hlavně na tzv. "útlumový program", tedy na zatravňování a zalesňování. Obec Halenkov měla v tomto programu 1023 ha půdy. Mimo jiné neustále rostly ceny potravin, které se v meziročním srovnání zvedly o téměř 5 %. Za finanční pomoci České pojišťovny se podařilo v roce 1995 dokončit jatka, která se začala stavět v roce 1992 na pokyn ZD Horní Vsacko. Byly sice již provozu schopné, ale z hlediska nových hygienických požadavků se musely stále vylepšovat.

V roce 1997 byly v rámci podpůrného garančního fondu určeny dotace na údržbu krajiny a podporu chovu masného skotu. Nicméně pro valašské zemědělce bylo celkem nemožné tyto dotace získat, protože nemohl splnit dané podmínky. Aby zemědělec dosáhl dotací například na masný skot, tak musel vlastnit minimálně pět vysokobřezích jalovic, připuštěných býkem masného plemene a pasoucích se nejméně 150 dní na pastvinách. Navíc úroda v tomto roce negativně ovlivnily katastrofální záplavy.

Následující rok nás již pomalu začala ovlivňovat Evropská Unie. Vzhledem k tomu, že očekávala dobrou úrodu obilí, tak pro naši zemi vytvořila prostor na trhu abychom mohli vyvážet. Také v červnu 1998 navrhla pro všechny země na sezónu 1999/2000 aby zvýšily povinný podíl ležící půdy ladem na 10 %. To by znamenalo zvýšit neobdělávanou půdu na dvojnásobek aktuálního stavu. Počátkem roku se projevila největší zemědělská krize za posledních 10 let, provázené snižováním finančních dotací a propadem produkce i farmářských cen. Tyto problémy zasahovaly jak zpracovatelské podniky, tak i samostatně hospodařící zemědělce. Co se týče rostlinné produkce, tak v tomto roce byla lepší než v předchozím roce, ale i přes to byly výnosy pouze průměrné. Dále se místní zemědělci potýkali s dovozem levných potravin ze zahraničí, což způsobovalo prodávání výrobků pod cenou a tím pádem krachování českých zemědělců a podnikatelů.

Od rozpadu JZD to se zemědělstvím v Halenkově šlo z kopce. Areál JZD a později areál ZD se pronajal a v budovách, kde se dřív prováděla přidružená výroba se usadily různé soukromé firmy. Díky zadluženosti ZD se provedla i dražba mechanizace druž-

stva a dalšího majetku. Lidé ze zemědělského odvětví odešli pracovat jinam a těch málo zemědělců co zůstalo pěstují zemědělské produkty už jen na malých plochách a většinou pouze pro vlastní potřebu. Někteří zemědělci se věnují i pastvinářství. V bývalém kravíně a na přilehlých pastvinách se zachoval i chov hovězího dobytka, který je však již provozován v rámci soukromého podnikání.

I po vstupu do Evropské Unie se situace v obci Halenkov moc nezměnila. Hospodaří zde pouze soukromí zemědělci, kteří na většinu dotací či programů těžko dosahují. Spousta zemědělské půdy byla prodána a zastavěna. Další pozemky slouží jako pastviny a nebo leží ladem a zarůstají nebo byly zalesněny. Většina lidí co měla k půdě nějaký vztah, tak odešla pracovat jinam a půdu prodali.

5.4 Vývoj podobných sídel

Vývoj obce Halenkov ve srovnání s podobnými sídly v okrese probíhal v celku na stejné úrovni. Podobná sídla sdílela stejné problémy i historii. Vývoj započal přibližně ve stejném období v dobách kolem 14. století, kdy se tato oblast začala pomalu osidlovat. Podmínky pro rozvoj byly stejné. Drsné horské prostředí stěžovalo zemědělské práci a tak se především věnovali chovu dobytka a to ovcí. Na chov byly v celku nenáročné a bylo z nich spousta užitku v podobě mléka, vlny a v závěru i masa. Celkový vývoj byl velmi podobný až do dnes. Všechny obce byly ovlivněny druhou světovou válkou a následnou socializací venkova. Například velmi podobná obec Huslenky se socializace a združstevňování uchýtila dříve než obec Halenkov a už v roce 1958 založila vlastní JZD. Ve výsledku byly obě obce ovlivněny stejně. Tvářnost krajiny se oproti původnímu stavu zcela změnila. Z původních malých políček, luk a pastvin se vytvořily obrovské lány, které ovlivnily celý místní ekosystém. Přes úhyn zvířectva, který žil v mezích jež byly rozorány až po vodní i větrnou erozi půdy. Vše se začalo napravit až po roce 1989, kdy se zahájily restituční pozemků. Nicméně tvář krajiny byla pozmeněna takovou měrou, že se do původní podoby již nikdy nevrátí. Jedním z hlavních důvodů je, že ti, kteří obdělávali tehdejší políčka již o to nemají zájem. Z polí díky dotacím vytvořili zatravněné plochy nebo je zalesnili, či v horším případě prodali.

5.5 Vliv historického vývoje na současnost

Obec Halenkov byla již od svého založení v roce 1654 zemědělskou obcí. Obyvatelé si obdělávali své pozemky a poté pracovali i na panských pozemcích. Později vyměnili práci na panských pozemcích za práci jinou, za kterou dostávali i nějaké odměny. V tomto duchu žili místní lidé až do roku 1960, kdy se zemědělství násilně začalo předělávat na společné hospodaření v rámci združstevňování a kolektivizace zemědělství. Přemlouvání místních obyvatel, kteří si půdy vážili víc než všeho jiného, aby vstoupili do JZD trvalo přibližně 10 let. V té době již okolní vesnice měly založené družstva a obec Halenkov tak byla poslední v Horním Vsacku. Nová politika hospodaření, která přišla se založením JZD určovala co a jak dělat a lidé tedy již nemohli na svých pozemcích pracovat tak jako doposud byli zvyklí. V rámci společného a velkoplošného hospodaření se slučovala políčka do velkých honů pro lepší obhospodařování pomocí mechanizace. Tento systém měl spoustu výhod. Například mohli zemědělci využívat zemědělských strojů z JZD pro ulehčení práce, později si mohli přivydělávat v přidružené výrobě a také jim byla ponechána možnost hospodařit na záhumenkovém hospodářství, kde každý dostal část pozemku pro obdělávání. Nevýhodou byla ztráta svobody v rozhodování co, kdy, kde a jak bude hospodář pěstovat.

Po rozpadu JZD se začala projevovat negativní stránka kolektivního zemědělství. I když se pozemky v restitucích vrátily původním majitelům, tak se již nedaly jen tak vrátit do původního stavu. Na velkých lánech, kde chyběly meze se projevovala eroze půdy a pozměněná byla i celková podoba krajiny. Jak již bylo zmíněno výše, tak spousta lidí po likvidaci JZD odešla hledat práci jinde a ti co zůstali již neměli velký zájem se dít na pozemcích v kopcích a hledali práci spíše v odvětvích průmyslu, který se zde začal rozmáhat. Takže v závěru, vliv posledních 30 - ti let společného zemědělství, mělo za následek změnu kvality a podoby přírody, odliv lidí do jiných sídel kvůli práci.

6 ZÁVĚR

Historie obyvatel obce Halenkov začíná již s prvním osidlováním v počátcích 13.století. Samotná obec byla založena až v roce 1654. Již od svého počátku měla obec zemědělský charakter, který využil i hrabě Illesházy a založil zde panský dvůr. Obec byla v zemědělském duchu zachována až do doby, kdy byl v obci postaven mlýn a parní pila.

Od roku 1945 byl vývoj obce ovlivněn válkou a následným poválečným vývojem, který přešel do socializace a kolektivizace zemědělství. Tyto události začali velkou proměnu, která je vidět do dnes a vidět bude ještě dlouho.

Svým postavením uprostřed údolí měla obec výhodu, že přes ní projížděla spousta lidí a byla zde vytvořena spousta podniků, které dávali práci místním lidem a i lidem z okolí. V době JZD zde o práci nebylo nouze a lidé si mohli ještě přivydělávat v přidružené výrobě. Tato situace se po rozpadu JZD v roce 1992 změnila. Spousta lidí přišlo o práci a tak jim nezbývalo než za prací dojíždět a nebo se odstěhovat. Situace v zemědělství byla až do roku 2000 velmi špatná. Zemědělství v obci se již nikdy nevrátilo do původní podoby, ale podařilo se ho aspoň v celku stabilizovat.

V současnosti v zemědělství pracuje v obci minimum lidí. Jsou to převážně soukromníci, kteří vypěstovanou produkci mají pouze pro své vlastní účely. Někteří obyvatelé našli novou práci v obci díky novým podnikatelům, kteří v obci vybudovali své firmy a ostatní lidé dojíždí za prací do okolních vesnic nebo ještě dál.

Vývoj obce po roce 1989 jde ztěžka. Až v roce 2011 byl vypracovaný územní plán, který měl obci pomoci v rozvoji a od letošního roku je obec zapsaná v programu Evropské Unie Rozvoj venkova ČR na období 2014 - 2020. Doufám tedy, že v rámci tohoto programu se podaří obci získat zpět svou krásu, a že se dokáže postavit na vlastní nohy, přilákat turisty, založit nové pracovní místa a tak udržet mladé lidi a dát jim naději na lepší život.

7 POUŽITÁ LITERATURA

CULEK, M.: *Biogeografické členění České republiky*, Praha: ENIGMA, s.r.o., 1996, 347 s.

MACKOVČIN, P., JATIOVÁ, M. a kolektiv: *Chráněná území ČR, Zlínsko svazek II.*, Praha 2002. ISBN 80-86064-38-7